



SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
YHTEISKUNTATIETEIDEN, LIIKETALOUDEN JA HALLINNON ALA

YRITTÄJÄ TOIMEENTULOTUKI- ASIAKKAANA NELJÄSSÄ ERI KUN- NASSA

TEKIJÄ: Antti-Ville Sivonen

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	
Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma	
Työn tekijä Antti-Ville Sivonen	
Työn nimi Yrittäjä toimeentulokiasiakkaana neljässä eri kunnassa	
Päiväys	4.10.2015
	Sivumäärä/Liitteet 59/4
Ohjaaja Kaisa Hämäläinen, Liisa Martikainen	
Toimeksiantaja Kuopion kaupunki. Aikuissosiaalityön palvelut.	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Suomen taloudellisen tilanteen kiristyminen viime vuosina on vaikeuttanut yhä useampien henkilöiden ja perheiden taloutta. Näin ollen toimeentulokiasiakkaiden määrä kaikissa asiakasryhmissä on lisääntynyt viime vuosina niin valtakunnallisesti kuin Kuopion kaupungin sosiaalitoimessa.</p> <p>Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kuopion perusturvan palvelualueen aikuissosiaalityön palvelut. Kuopion aikuissosiaalityön palvelut ovat kokeneet yrittäjien toimeentulotuen määrittämisen haasteelliseksi. Erityisesti se, mitä yritystoiminnan tuloja otetaan huomioon yrittäjän toimeentulotuen määrityksessä, on aiheuttanut päänvaivaa toimeentulotuen käsittelijälle. Opinnäytetyöni aihe on siis ajankohtainen ja todelliseen tarpeeseen tuleva.</p> <p>Opinnäytetyö oli vertaileva tutkimus. Opinnäytetyön käytännön vaihe toteutettiin lähettämällä neljään eri kuntaan viisi erilaista case- tapausta. Tapaukset koskivat erilaisia yhtiömuotoja, aloittelevia ja jatkavia yrityksiä sekä eri elämäntilanteessa olevia yrittäjiä. Tapauksiin valikoitiin aitoja toimeentulotukihakemuksia, jotka olivat tuottaneet eniten haasteellisuutta toimeentulotuen käsittelijöille Kuopiossa. Tapauksien avulla pyrittiin saamaan selville, mitä eri näkökulmia kunnat ottavat tapausten ratkaisuisa huomioon ja näin saamaan hyviä ratkaisumalleja Kuopion aikuissosiaalityön käyttöön.</p> <p>Tutkimustulosten perustella saatiin selville, että yrittäjien toimeentulotuki käsitellään neljässä eri kunnassa pääosin samanlaisten kriteerien perusteella. Tuloksien perusteella esiin nousi myös joitakin eroavaisuuksia. Koska kuntien lähettämien vastausten sisältö jäi varsin niukaksi, tein aikuissosiaalityön henkilöstölle yrityksen tärkeimmistä talouden tunnusluvuista Excel-muotoon taulukon, jonka avulla yrittäjä- toimeentulotukihakemuksia käsittelevän on helpompi hahmottaa yrityksen taloudellisen tilanteen. Lisäksi olen pyrkinyt suhteellisen laajalla teoriaosuudella avaamaan käsitteitä yrittäjäriski, tilinpäätös ja kannattamaton yritystoiminta. Mielestäni kyseiset asiat liittyvät olennaisesti yritystoimintaan ja yrittäjien toimeentulotukeen ja sen määrittämiseen. Yrittäjien toimeentulotuen määrittämiseen liittyvien seikkojen selvitys jatkuu Kuopion aikuissosiaalityössä.</p>	
Avainsanat yrittäjä, toimeentulotuki, kannattamaton yritystoiminta	

Field of Study Social Sciences, Business and Administration			
Degree Programme Degree Programme in Business and Administration			
Author Antti-Ville Sivonen			
Title of Thesis An entrepreneur as an income support customer in four various municipalities			
Date	4.10.2015	Pages/Appendices	59/4
Supervisor Kaisa Hämäläinen, Liisa Martikainen			
Client Organisation Kuopio municipality. The income support services for adults			
<p>Abstract</p> <p>The tightening of the economic situation in Finland in recent years has made the subsistence of individuals and families more and more difficult. Thus, the number of social assistance recipients has increased both nationally and in the city of Kuopio social services in recent years.</p> <p>The thesis project was commissioned by the Adult Social Services of Kuopio municipality. The Adult Social Services of Kuopio have experienced it challenging to determine the level of income among entrepreneurs. In particular, attention to corporate earnings has caused special challenges in practical work. My thesis topic is, therefore, timely and based on future real need.</p> <p>The thesis was executed as a comparative study. The practical phase of the thesis was carried out by sending five different cases in four different municipalities. The cases related to various forms of company, new and established companies as well as various life situations among entrepreneurs. These cases were selected from authentic income support applications which had produced the most challenging nature of social assistance for the application processors in Kuopio. The cases' aim was to find out what different perspectives are considered in the municipalities when taking decisions on cases. Thus, an attempt was made to generate good sample cases for the use of the adult social work of Kuopio.</p> <p>The research results revealed that the entrepreneurs' income is treated in the four investigated municipalities mainly on the basis of similar criteria. Based on the results emerged also some differences. Since the content of the replies sent by the municipalities remained relatively scarce, the company's most important financial indicators were processed in an Excel format table for the Adult Social Services that allows entrepreneurs' income support applications to be easier to perceive as regards the finances of the company. In addition, the study aims to illustrate a wide range of theoretical concepts pertaining to the share of entrepreneurial risk, financial statements and positions, all of which are integral for business. Such aspects are intrinsically linked to entrepreneurship and self-evident when calculating income support and assessing its level. The investigation into the determination of entrepreneurs' social assistance issues will continue in the Adult Social Services of Kuopio.</p>			
Keywords entrepreneur, income support, unprofitable business			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Tutkimusongelma.....	6
1.2	Työn tavoitteet	7
2	TOIMEENTULOTUEN YLEINEN TARKOITUS.....	9
2.1	Oikeus toimeentuloon	10
2.2	Yrittäjän oikeus toimeentulotukeen.....	11
2.3	Yrittäjän toimeentulotukeen huomioitavat tulot ja menot	11
2.4	Muiden viranomaisten määräykset yrittäjän käytettävissä oleviin tuloihin	14
3	YRITTÄJÄRISKI	15
3.1	Liikeriskit	15
3.2	Vahinkoriskit	16
4	YRITYSTEN TOIMINNAN KANNATTAVUUDEN TARKASTELUN TYÖKALUT.....	18
4.1	Tilinpäätös.....	18
4.2	Tilinpäätöksen muoto ja sisältö	18
4.3	Tilinpäätöksen osat.....	20
4.3.1	Tuloslaskelma.....	21
4.3.2	Tase.....	21
4.3.3	Toimintakertomus.....	21
4.3.4	Liitetiedot	22
4.4	Kassavirtalaskelma	23
4.4.1	Kassavirtalaskelman hyödyt vs. tuloslaskelma ja tase	23
5	KANNATTAMATON YRITYSTOIMINTA.....	25
5.1	Kannattavuus ja tunnusluvut	25
5.2	Maksuvalmius ja tunnusluvut.....	27
5.3	Vakavaraisuus ja tunnusluvut	29
5.4	Yhteenvetona	31
6	TOIMINNAN LOPETTAMINEN.....	32
6.1	Yrityskauppa.....	32
6.2	Liiketoiminta – eli substanssikauppa	33

6.3	Lahja	33
6.4	Lahjanluonteinen kauppa	34
6.5	Yrityksen purkaminen	35
6.5.1	Henkilöyhtiön purkaminen.....	35
6.5.2	Osakeyhtiön purkaminen	36
6.6	Konkurssi	36
7	TUTKIMUSTAVAN VALINTA	38
7.1	Vertaileva tutkimus.....	38
8	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	39
8.1	Case-tapaukset kuntiin ja tutkimustulokset.....	40
9	POHDINTAA.....	47
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	50

1 JOHDANTO

Taloudellisen tilanteen kiristyminen viime vuosina on vaikeuttanut yhä useampien henkilöiden ja perheiden taloutta. Näin ollen toimeentulotukiasiakkaiden määrä on lisääntynyt viime vuosina niin valtakunnallisesti kuin Kuopion kaupungin sosiaalitoimessa. (Savon Sanomat 2015.)

Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Kuopion perusturvan palvelualueen aikuissosiaalityön palvelut. Aikuissosiaalityön tarjoama pääasiallinen palvelu on toimeentulotuki ja sosiaalityö.

Suoritin tradenomi-opintoihin sisältyvän syventävän harjoittelun aikuissosiaalityön palveluissa, jossa työhöni kuului pääasiassa etuuskäsittelyä. Etuuskäsittelyssä tehdään toimeentulotukipäätöksiä. Sain tarkastaa harjoittelun aikana yrittäjien toimeentulotukihakemuksia, joiden kautta käytännössä pääsin tutustumaan lähemmin opinnäytetyön aiheeseen. Tällainen käytännön työn ja opinnäytetyön tekeminen samanaikaisesti täydensivät mielestäni toisiaan tosi hyvin.

Opinnäytetyöni voidaan jakaa kahteen osioon. Ensimmäisessä osiossa käsitellään yrittäjää toimeentulotukiasiakkaana ja toisessa kannattamatonta yritystoimintaa ja yritystoiminnan lopettamista. Käsitteet yrittäjä toimeentulotukiasiakkaana, kannattamaton yritystoiminta ja yritystoiminnan lopettaminen ovat sidoksissa toisiinsa määritettäessä yrittäjän toimeentulotukeen vaikuttavia asioita.

Opinnäytetyö koostuu sekä teorian että käytännön osuudesta. Teoriaosuudessa käsitellään toimeentulotukea sekä yleisestä että yrittäjän näkökulmasta. Opinnäytetyön käytännön vaihe toteutettiin lähettämällä neljään eri kuntaan viisi case-tapausta. Arvioitavat tapaukset perustuivat aitoihin yrittäjien tekemiin toimeentulotukihakemuksiin. Tapaukset olivat muunneltuja niin, että yrittäjien anonymisuus oli tarkoin suojeltu.

1.1 Tutkimusongelma

Aikuissosiaalityön palvelut ovat kokeneet toimeentulotuen määrittämisen yrittäjien osalta haasteelliseksi. Erityisesti yritystoiminnan tulojen huomioiminen on aiheuttanut haasteellisuutta käytännön työn kannalta. Tutkimuksessa pääongelmaksi muodostuikin, miten määrittää yrittäjän toimeentulotuen tarve. Tutkimusongelmaa lähemmin tarkasteltaessa voidaan todeta, miten yrityksen tuloa ja kassavirtaa tulee käsitellä toimeentulotukipäätöstä tehtäessä. Eli toisien sanoen, miten yritystulo määritetään. Toisaalta, toimeentulotukihakemusten yhteyteen toimitettavat liitteet ovat herättäneet epävarmuutta. Tällöin tutkimusongelmaa lähemmin tarkasteltaessa voidaan todeta, mitä eri liitteitä yrittäjiltä tulee pyytää, jotta toimeentulotukipäätös voidaan tehdä mahdollisimman hyvin perustelluksi? Lisäksi ongelmallisuutta ovat herättäneet pyydettyjen liitteiden, kuten tuloslaskelman ja taseen analysointi. Pyydettyjen liitteiden analysointi on myös osa tutkimusongelmaa. Näitä edellä mainittuja dokumentteja tulen avaamaan esityksessäni myöhemmin.

Yritystoimintaan liittyvä tulojen epätasainen jaksottuminen kuukautta kohti kuuluu olennaisena osana yritystoiminnan luonteeseen. Tällöin puhutaan yritysriskistä. Toimeentulotukilain 2§:n 2 momentin mukaan kannattamatonta yritystoimintaa ei voida tukea toimeentulotuella. Toisaalta lainsäädäntömme edellyttää, että jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus vähintään välttämättömään toimeentuloon. (Lojander & Suonpää 2004, 66 & toimeentulotukilaki 2 § 2 momentti.) Yritysriskiä ja kannattamatonta yritystoimintaa käsitellen tarkemmin jäljempänä.

1.2 Työn tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteen toteutumisen kannalta kuntiin lähetettävillä tapauksilla oli tärkeä rooli. Tapausten avulla pyrittiin etsimään sekä yhtenäisyyksiä että eroavaisuuksia toimeentulotukihakemusten käsittelyssä eri kunnissa. Eri kuntien antamia ratkaisumalleja vertailisin opinnäytetyössäni seuraavasti: jos kuntien ratkaisusta olisi löydettävissä selkeitä yhteneväisyyksiä Kuopion toimintamallien kanssa, toisi se jo itsessään varmuutta jatkaa oikeaksi todetulla tiellä yrittäjien toimeentulotuen soveltamisessa Kuopion aikuissosiaalityössä. Mikäli muiden kuntien välisistä ratkaisusta olisi löydettävissä yhteneväisyyksiä ja toimivia ratkaisuja, toisi tämä kehittämisideoita Kuopion aikuissosiaalityöhön, periaatteella pyörää ei tarvitsisi keksiä uudelleen.

Mahdollisista kuntien välisistä eroavaisuuksista ratkaisumallien välillä neuvottelisin Kuopion aikuissosiaalityön esimiehen kanssa ja mieltisimme jatkotoimia yrittäjien toimeentulotuen soveltamisohjeen laatimiseksi. Tapausten käsittelyssä käytetään ns. tutkimustyökaluna vertailevaa tutkimusta.

Kuntien lähettämät ratkaisumallit antoivat varsin vähän uutta tietoa Kuopion aikuissosiaalityön näkökulmasta. Kunnat noudattavat varsin yksituumaisesti toimeentulotuen soveltamisopasta ja toimeentulotukilakia. Kuntien vastauksista pystyi kuitenkin havainnoimaan uusia näkökulmia, joita ei ollut aiemmin Kuopion aikuissosiaalityössä huomioitu. Näitä uusia näkökulmia avaan työn kappaleissa kahdeksan ja yhdeksän.

Opinnäytetyön tavoitteena on lisäksi yhtenäistää toimeentulotuen soveltamisohjeita yrittäjiä koskien. Soveltamisohjeiden yhtenäistämällä pyritään siihen, että jokainen yrittäjä saisi mahdollisimman tasa-arvoisen kohtelun toimeentulotukihakemusta käsiteltäessä. Tavoitteena on lisäksi luoda aikuissosiaalityön henkilöstölle ohjeistusta yrittäjien toimeentulotukihakemusten käsittelyssä ja näin helpottaa sekä nopeuttaa hakemusten käsittelyä.

Tavoitteena on tuoda lisäksi omaa liiketalouden näkökulma sosiaalipuolelle. Sosiaalityön peruskoulutukseen ei sisälly liiketalouden ja taloushallinnon opintojaksoja, joten aiheena nämä ovat sosiaalityön tekijöille tuntemattomampia. Liiketalouden, tarkemmin taloushallinnon näkökulmalla tarkoitetaan tässä yhteydessä mm. yritysrisikin pohtimista yritystoiminnassa, tulo-määritelmää ja yrityksen kannattavuutta eri mittareiden avulla arvioimalla.

Arvioitaessa, miten onnistuin soveltamisohjeiden yhtenäistämisen, henkilökunnalle luodun ohjeistuksen ja oman liiketalouden näkökulman tavoitteen täyttymisessä opinnäytetyön aikana, onnistuminen oli vaihtelevaa. Olen laatinut henkilöstölle opinnäytetyöprojektin aikana

Excel-taulukon yrityksen talouden tunnusluvuista. Taulukon avulla yrittäjän toimeentulotukihakemuksen käsittelijä voi hahmottaa paremmin yrityksen taloudellisen tilanteen. Pyrin näin jakamaan omaa taloushallinnon osaamista työpaikan henkilöstölle. Taloushallinnon teoriaa olen avannut varsin kattavalla teoriaosuudella. Parhailaan olen laatimassa lisäselvitys-liitettä, jota tullaan jatkossa pyytämään yrittäjältä hänen hakiessaan toimeentulotukea. Lisäselvityksessä ilmoitetaan, mitä eri liitteitä yrittäjän täytyy toimittaa ennen kuin hänen toimeentulotukihakemus voidaan käsitellä. Lisäselvitys-liite tullaan julkaisemaan kaupungin Internet-sivuilla loppu vuoden aikana. Voidaankin todeta, että kehitystyö on vielä kesken.

2 TOIMEENTULOTUEN YLEINEN TARKOITUS

Toimeentulotukilain 1§:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki on viimesijainen henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulotuen turvaava tuki. Perustuslain 19§:n 1 momentin mukaan toimeentulotuki on etuus, joka viime kädessä turvaa jokaisen oikeudeksi säädetyn välttämättömän toimeentulon. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 17.)

Toimeentulotuen viimesijaisuudella tarkoitetaan sitä, että toimeentulotuella turvataan vähintään välttämätön toimeentulo, mikäli henkilön oma tai häneen nähden lain mukaan elatusvelvollisen henkilön ensisijainen vastuu toimeentulosta ei toteudu riittävällä tavalla. Toimeentulotukilain 2§:n 2 momentin mukaan jokaisella on velvollisuus pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä lailla säädetystä laajuudessa puolisonsa tai rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 17.)

Kaikissa toimeentulotukilain soveltamistilanteissa on katsottava, että ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulotuki tulee turvatuksi. Toimeentulotuen tavoitteena ei ole vain pitää henkilöä tai perhettä hengissä, vaan tarkoituksena on itsenäisen selviytymisen edistäminen eli edistää henkilön ja perheen mahdollisuuksia eri tavoin itse vastata toimeentulostaan ja osallistua omien asioidensa hoitamiseen sekä laajemmin yhteiskunnan toimintaan. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 17.)

Lähtökohtaisesti toimeentulotuki on tarkoitettu henkilön ja perheen tilapäisiin taloudellisiin ongelmiin. Toimeentulotuen tilapäisyys ilmenee selkeästi ehkäisevän toimeentulotuen tarkoitusta koskevasta lain 1§:n 2 momentista sekä välillisesti myös lain muusta sääntelystä. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 18.)

Toimeentulotuki rakentuu toimeentulotukilain 2 luvun mukaan perustoimeentulotuesta (perusosa ja muut perusmenot, 7-7 b §), täydentävästä toimeentulotuesta (7 c §) sekä ehkäisevästä toimeentulotuesta (13§). Toimeentulotuen yhtenä tarkoituksena on henkilöiden ja perheiden itsenäisen selviytymisen edellytysten parantaminen. Erityisesti tähän tarkoitukseen toimeentulotukea myönnetään täydentävänä tai ehkäisevänä toimeentulotukena. Tämä ilmenee niin toimeentulotukilain 7 c §:n 1 momentin 3 kohdasta kuin lain 13§:stä. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 18.)

Riippuvaisuus toimeentulotuesta on kuitenkin lisääntynyt viime aikoina yhä voimakkaammin ja pitkäaikaisten asiakkaiden määrä on pysynyt varsin suurena. Syinä pitkäaikaiseen toimeentulotukiasiakkuuteen ovat useimmiten velkaantuminen, alhainen koulutustaso, pitkittynyt työttömyys ja työttömyyteen liittyvät lieve ilmiöt. (Toimeentulotuki 2010-luvulla 2013, 39,49.)

2.1 Oikeus toimeentuloon

Toimeentulotukilain 2§:n mukaan jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän ei voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, muista tuloistaan tai varoistaan. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 20.)

Jokaisella on velvollisuus pitää huolta itsestään ja omasta elatuksestaan sekä siinä laajuudessa kuin avioliittolaissa(234/1929), lapsen elatuksesta annetussa laissa (704/1975) ja muussa laissa säädetään, puolisonsa sekä alaikäisten lastensa ja ottolastensa elatuksesta. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 20.)

Riittävä edellytys toimeentulotukioikeuteen syntyy silloin, kun henkilöllä tai perheellä ei ole tosiasiallisesti käytettävissään tuloja tai varoja toimeentulonsa turvaamiseksi. Toimeentulotukeen on jokaisella oikeus toimeentulotukilaissa säädettyjen tuen myöntämisen edellytysten täytyessä. Toimeentulotuen tarve on arvioitava kunkin hakijan kohdalla tapauskohtaisesti eikä mitään henkilöryhmää voi jättää toimeentulotuen soveltamisen ulkopuolelle. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 20.)

Sosiaalihuolto- ja hallintolain mukaan toimeentulotuen hakijaa ja hänen perhettään tulee ohjata käyttämään tilanteessa kyseeseen tulevia ensisijaisia etuuksia ja tarvittaessa neuvoa etuuksien hakemisessa(neuvontavelvollisuus sosiaalihuoltolain 710/1982) 13§:n 1 momentin 4 kohta ja hallintolain(434/2003) 8§). Ensisijaisilla sosiaaliturva- tai muilla etuuksilla tarkoitetaan esim. asumistukea, työttömyysetuutta tai sairauspäivärahaa. Neuvontavelvollisuuteen liittyy myös toimeentulotukilain 14 a §:n(1202/2007) 4 momentti, jonka mukaan toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen kun asiakas on tätä pyytänyt. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 20–21.)

Jos henkilö on omalla menettelyllään aiheuttanut sen, ettei hänellä ole oikeutta ensisijaisiin etuuksiin, tulee tosiasialliseen toimeentulon puutteeseen joutuneen henkilön tai perheen osalta arvioida oikeus välttämättömään toimeentuloon. Jos henkilö toimii toimeentulotukilain 2 a §:ssä tai 10§:ssä tarkoitetulla tavalla, voi tämä vaikuttaa hänen toimeentulotuen perusosan määräänsä (perusosan alennus voi olla 20–40% tilanteesta riippuen). Perusosaa voidaan alentaa esim. silloin, kun henkilö on kieltäytynyt työllistymistä edistävästä palvelusta ja näin hän ei ole oikeutettu toimeentulotukeen nähden ensisijaiseen etuuteen työttömyysturvaan. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 21.)

Jos henkilö kieltäytyy hakemasta ensisijaisia sosiaaliturvaetuksia tai laiminlyö muutoin elatuksestaan huolen pitämisen, tulee tällaisessa tilanteessa toimeentulotukiasioita kunnassa käsittelevän viranhaltijan yhdessä asiakkaan kanssa käydä läpi se, miten asiakkaan menettely vaikuttaa toimeentulotuen saamiseen. Yhteinen asian käsittely vahvistaa sekä asiakkaan että työntekijän oikeusturvaa. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 21.)

2.2 Yrittäjän oikeus toimeentulotukeen

Yrittäjällä on oikeus saada toimeentulotukea samoin perustein kuin muillakin tuen tarpeessa olevilla henkilöillä. Tämä perustuu perustoimeentulotukilain 2§:n 1 momenttiin. Yrittäjiä koskevat kuitenkin myös toimeentulotukilain säädökset. Tästä johtuen myös yrittäjillä on toimeentulotukilain 2§:n 2 momentin mukainen velvollisuus kykynsä mukaan pitää huolta omasta elatuksestaan. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 30.)

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen oppaan (2013) mukaan selvästi kannattamatonta yritystoimintaa harjoittavan yrittäjän toimeentulon turvaaminen pitkäaikaisesti toimeentulotuella ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista, vaan yhdessä yrittäjän kanssa tulee pyrkiä löytämään vaihtoehtoisia malleja sille, mikä on tilanteeseen parhaiten sopiva ratkaisu. Toimeentulotukilain soveltamisoppaassa kannattamaton yritystoiminta perustellaan seuraavan laisesti: yrittäjän saadessa yrityksestään esimerkiksi vähintään työttömyysturvan peruspäivärahaa vastaava tulo, toimeentulotuen myöntäminen täysimääräisesti voi olla perusteltua. Muutoin soveltamisoppaassa ei määritellä kannattamatonta yritystoimintaa. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.) Vuoden 2015 alusta työttömyysturvan peruspäiväraha on 524,80€/kk. (KELA 2015.)

Mikäli yrittäjä jatkaa pitkään kannattamatonta yritystoimintaa ja siten laiminlyö velvollisuutensa pitää huolta omasta elatuksestaan, voidaan hänen perusosaansa alentaa 20–40 % toimeentulotukilain 10§:n mukaisesti. Jos yrittäjä saa yrityksestään esimerkiksi vähintään työttömyysturvan peruspäivärahan suuruisen tulon, toimeentulotuen myöntäminen täysimääräisesti voi olla perusteltua. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

2.3 Yrittäjän toimeentulotukeen huomioitavat tulot ja menot

Toimeentulotukea hakevien yrittäjien tulojen määrittely ei aina ole yksinkertaista. Lähtökohtana on yrittäjien antama selvitys. Mikäli esitetty selvitys ei riitä päätöksen tekemiseen, hakijalle on varattava tilaisuus esittää lisäselvitystä. Lisäselvityspyyntö tulee tehdä toimeentulotukilain 14 a §:n 3 momentin mukaisella tavalla eli pyyntö tulee tehdä määräajassa, viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä hakemuksen saapumisesta. Hakemusta koskevan täydennyspyynnön tulee olla yksilöity ja lisäselvityksen antamiselle tulee asettaa määräaika. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

Tämän lisäksi selvityspyynnöstä tulee käydä ilmi, että päätös asiassa tehdään käytettävissä olevien tietojen pohjalta, mikäli pyydettyjä lisäselvityksiä ei esitetä. Käytännössä mikäli yrittäjä ei toimita päätöksen kannalta oleellisia lisäselvityksiä määräajassa, voidaan yrittäjän toimeentulotukipäätöksestä tehdä hylkäävä päätös. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

Yrittäjän käytettävissä olevien tulojen selvittämisen ohella on kokonaiskuvan saamiseksi usein tarpeen yhdessä yrittäjän kanssa selvittää myös yrityksen välitön aikaisempi kannatta-

vuus ja yrittäjän mahdollisuudet tulevaisuudessa saada tarpeen mukaan mukainen toimeentulonsa yritystoiminnastaan sekä seuraukset yritystoiminnan lopettamisesta. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

”Edellä tarkoitettuja selvityksiä voivat olla hakemusajankohdan ja sitä välittömästi edeltävän ajan tiedot yrittäjän ja yrityksen taloudellisesta tilanteesta kuten ”:

- yrityksen tilinpäätös ja tilintarkastuskertomus viimeksi päättyneeltä tilikaudelta
- tiliotteet ja/tai välitilinpäätös
- yrityksen ja yrittäjän viimeisimmät veroilmoitukset
- palkkailmoitukset
- työvoimaviranomaisen ja Kansaneläkelaitoksen lausunnot
- pitkäaikaisen vieraan pääoman lyhennysaikataulu ja korkokanta, tai muut vastaavat yrittäjän ja yrityksen taloudellista tilannetta kuvaavat selvitykset. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

STM:n soveltamisopas (2013) painottaa, että näistä edellä mainituista asiakirjoista on tarpeellista selvittää erityisesti yrittäjän omassa käytössä olevien varojen määrä. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.). Soveltamisopas ei tarkenna, kuinka käytössä olevien varojen määrittäminen käytännössä toteutetaan.

Korkein hallinto-oikeus toteaa kannanotossaan, ettei toimeentulotukilaissa ole tarkemmin määritelty, millaisia tuloja on pidettävä säännöksessä tarkoitettuina tuloina. ”Lähtökohtana on pidettävä, että tuloilla tarkoitetaan kaikkia käytettävissä olevia tuloja tulolähteestä riippumatta. (KHO:2011:6.)

Kuopion kaupungin perusturva- ja terveyslautakunnan toimeentulotuen soveltamisohjeen mukaan (Perusturva- ja terveyslautakunta 2012,33) yrittäjän saama tulo yrittäjätoiminnastaan, myös yksityisötöt on toimeentulotuessa huomioon otettavaa tuloa, vaikka yritystoiminta olisi tappiollista. Käytännössä yrittäjän tekemät yksityisötöt ovat yrittäjän itsellään maksamaa palkkaa. Arvioitaessa yrittäjän käytettävissä olevaa tuloja, selvityksenä voidaan käyttää yrityksen tilinpäätöstä ja tilintarkastuskertomusta viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, välitilinpäätöstä, tiliotteita, yrityksen ja yrittäjän viimeisimpiä veroilmoituksia sekä työvoimaviranomaisten tai Kelan lausuntoja.

Yrityksen tilinpäätöstä tutkimalla on mahdollista saada selville muun muassa maksettujen palkkojen ja muiden palkkioiden absoluuttinen määrä, vapaan pääoman ja mahdollisten rahastojen määrät. Yrityksen palkkailmoitukset todentavat maksettujen palkkojen määrän. Yrityksen ja henkilökohtaisten tiliotteiden seuraamisella voidaan todentaa rahavirta ja saada selville muun muassa yksityisottojen määrä. Yrityksen ja yrittäjän viimeisimpien veroilmoitusten perusteella voidaan saada selville, onko yrittäjällä ollut aikaisemmin varoja käytettävissä (esim. osakkeet tai rahastot). Työvoimaviranomaisten lausuntojen avulla voidaan selvittää yrittäjän mahdollisuus saada työttömyysavustusta esim. kausiluonteisten tai yritystoiminnan keskeyttämisestä johtuen. Työttömyysavustushan on ensisijainen etuus toimeentulotukeen nähden. (Väyrynen 2011, 20.)

Toimeentulotukilain mukaan seuraavia tuloja ei oteta huomioon käytettävissä olevien tulojen määrittämisessä:

- vähäiset ansiotulot tai avustukset (ansiotuloista enintään 150 euroa/palkan-saaja). Vähäisiksi katsottavat satunnaiset avustukset ja tulot sekä veronpala-tukset otetaan huomioon yksinasuville 70 €/kk ja perheille 140 €/kk ylittävältä osalta.
- tuloja siltä osin kuin ne vastaavat työssäkäynnistä aiheutuneita menoja (ki-lometrikorvaus). (Toimeentulotukilaki (L1412/1997) 11§ mukaisesti)

Yritystoimintaan usein kuuluvia kausiluonteisia tuloja voidaan jaksottaa toimeentulotukilain 15§:n 2 momentin mukaisesti pidemmälle aikajaksolle kuin kuukaudelle, jos se tulon kerta-luonteisuus taikka sen saamisen peruste tai käyttötarkoitus huomioon ottaen on kohtuullista. Asiassa tulee ottaa huomioon myös yrittäjän ja hänen perheensä muut olosuhteet ja niiden vaikutus yrityksen tulokseen tai perheen toimeentuloon. Yritystoimintaa arvioitaessa voi tar-vittaessa käyttää apuna esimerkiksi veroviranomaisten ja kunnan yritys- ja elinkeino-asiamiehen asiantuntemusta. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

Väyrynen toteaa, että yrittäjän menojen erottelemisen yrityksen kuluista on useimmiten vai-keaa. Yrittäjä voi esimerkiksi hoitaa osan yrityksen maksuista käteiskassasta ja lisäksi hän voi käyttää omaa pankkitiliään yrityksen kulujen maksamiseen. Tästä menettelystä voikin aiheutua jälkikäteen ongelmallinen tilanne, sillä yrittäjä ei itsekään osaa jälkikäteen erotella, mitkä ovat olleet omia menoja ja mitkä yrityksen kuluja. Kirjanpitäjälle ei synny tutkimus-velvoitetta yrityksen tilitapahtumiin, joten hän vie maksusuoritukset kirjanpitoon yrittäjän oman ilmoituksen mukaisesti. (Väyrynen 2011, 20.)

Väyrynen toteaa myös ongelmallisuuden yrittäjän käytettävissä olevien varojen osalta. Kaikki kirjanpitoon kirjatut tuotot ja varat eivät ole yrittäjän käytettävissä siten, että hän voisi yritystoimintaa vaarantamatta ottaa ne käyttöön omiin tarpeisiin. Lisäksi Väyrynen mainitsee sen tosiasian, että yrittäjä tarvitsee suurimman osan tuotoista yritystoiminnan jat-kamisen tukemiseksi. (Väyrynen 2011, 20.)

Käytännön esimerkkinä mainitsen käytettävissä olevien varojen osalta tapauksen, jossa osa-keyhtiö X:llä on osakepääoma suuruudeltaan 2500€. Osakepääomaa ei voida käyttää yrittä-jän omaan elatukseen, sillä osakepääoman käyttö elatukseen olisi johtanut yrityksen selvi-tystilaan joutumiseen. Kyseinen tapaus toimii yhtenä Case-tapauksena.

STM:n soveltamisopas (2013) toteaa puolestaan sen, että yrittäjän käytettävissä olevien tu-lojen selvittämisen ohella on tärkeää selvittää yrityksen aikaisempi kannattavuus sekä yrittä-jän mahdollisuus saada elantonsa jatkossa yrityksestä ja yritystoiminnan lopettamisen mer-kitys. (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013, 31.)

Esimerkiksi aloittavan yrityksen X:n on mahdollista saada Starttirahaa, jolloin kyseinen tuki on yrittäjän elantoon tarkoitettua avustusta. Aloittava yritys toimii myös yhtenä Case-ta-pauksena.

2.4 Muiden viranomaisten määritykset yrittäjän käytettävissä oleviin tuloihin

Tilastokeskuksella on kolme määritelmää käsitteelle ”käytettävissä oleva tulo”. Tarkasteltaessa toimeentulotuen näkökulmasta toimeentulotuen hakijan käytettävissä olevia tuloja, esille nousee Tilastokeskus määritelmä, jota se käyttää kotitalouksien kulutustutkimuksessa. (Tilastokeskus.)

+palkkatulot
 +yrittäjätulot
 +omaisuustulot
 =tuotannontekijätulot
 +saadut tulonsiirrot
 =bruttotulot
 – maksetut tulonsiirrot
 =käytettävissä olevat tulot (Tilastokeskus)

Tilastokeskus toteaa palkkatulojen koostuvan kuluttajalle maksetuista palkoista joko rahana tai luontoisetuina maksetuista tuloista. Elinkeinon harjoittamisesta sekä maa- ja metsätaloudesta saatavat tulot lasketaan yrittäjätuloiksi. Myös tekijänoikeuspalkkiot ovat yrittäjätuloa. Maatalouden yrittäjätulot koostuvat myös erilaisista tuista ja korvauksista. Omaisuustuloihin lasketaan Tilastokeskuksen mukaan vuokra-, korko- ja osinkotulot, laskennallinen nettovuokra omistusasunnosta, omaisuuden veronalainen luovutusvoitto ja yksityisen vakuutusyhtiön perustuvat eläkkeet ja muut tulot. Saatuina tulonsiirtoina käsitetään ansio- ja kansaneläkkeet ja muut sosiaaliturvaetuudet, sosiaaliavustukset sekä muut saadut tulonsiirrot. Maksettuina tulonsiirtoina pidetään Tilastokeskuksen mukaan välittömiä veroja ja sosiaaliturvamaksuja sekä pakollisia eläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja sekä maksettua elatusapua (Tilastokeskus.)

Taloussanomien taloussanakirja puolestaan määrittää käytettävissä olevat tulot seuraavanlaisesti:

+ tuotannontekijätulot
 – välittömät verot
 + tulonsiirrot
 = käytettävissä olevat tulot (Taloussanomien 2011 b)

Tutkiessani Kelan Internet-sivuilta, mitä tuloja Kela huomioi määrittäessä esim. yrittäjän yleistä asumistukea, esille nousi seuraavanlaisia asioita: yrittäjän saama tulo arvioidaan YEL- tai MYEL -vakuutuksen työtulon perusteella. Mikäli yrittäjällä ei ole YEL -vakuutusta, tuloksi voidaan arvioida starttirahan määrä, vähimmäistulo tai yrittäjän oman arvion mukainen tulo. Tilinpäätöstietoja ei tarvitse toimittaa. Voidaankin todeta, että Kela ja sosiaalivirasto pyytävät samanlaisia liitteitä asian käsittelyyn liittyen.

3 YRITTÄJÄRISKI

Yrityksen tulevaisuutta ei voida koskaan täysin ennustaa. Yritystoimintaan selkeästi liitetty ominaisuus on riski. Yrittämiseen liittyy aina riski yritystoiminnan jatkuvuudesta, riski omasta ja perheen toimeentulosta, riski työvoiman saannista ja yrityksen tuotteiden menestystä jne. Menestynytkin yritys voi lyhyessä ajassa muuttua kannattamattomaksi, esim. globaalin talouslaman iskiessä. (Lojander & Suonpää 2004, 66.)

Yritystoimintaan liittyviä riskejä voidaan jaotella kuvion 1 mukaisesti.

Liikeriski= dynaamiset riskit	Vahinkoriskit= staattiset riskit
taloudelliset	henkilö
tekniset	omaisuus
sosiaaliset	vastuut
poliittiset	

Kuvio 1 Yritystoiminnan riskit (Lojander & Suonpään mukaisesti)

Yritystoiminnan riskeistä osa on vahinkoriskejä. Vahinkoriskille ominaista on se, että toteutuessaan se aiheuttaa aina vahinkoa. Vahingon toteutuminen merkitsee joka tilanteessa yritykselle pelkästään tappiota, siihen ei koskaan liity voiton mahdollisuutta. Vahinkoriskejä kutsutaan myös staattisiksi riskeiksi. (Lojander ym. 2004, 66)

Riskiä, joka sisältää sekä voiton että tappion mahdollisuuden, kutsutaan liikeriskiksi. Liikeriskejä voidaan sanoa dynaamisiksi riskeiksi. (Lojander ym. 2004, 66) Seuraavaksi käsitellään liikeriskiä.

3.1 Liikeriskit

Yritystoimintaan olennaisena osana liittyy liikeriski. Jotta yritys pystyy selviytymään tiukentuvilla markkinoilla, yrityksen on kyettävä ottamaan riskejä. Kaikkia liiketoimintaan liittyviä riskejä on jopa mahdotonta tietää etukäteen. Liikeriskiä ei ole mahdollista siirtää yrityksen ulkopuolelle, vaan liikeriskin kantaminen kuuluu yrityksen omistajan vastuulle. (Lojander ym. 2004, 66–67).

Liikeriskit ovat riippuvaisia yrityksen koosta, toimialasta, kilpailijoista, asiakkaista, omaisuuden määrästä, yleisestä taloustilanteesta jne. Liikeriskien arvioinnin vaativuus ja mahdollisuus varautua riskeihin vaihtelevat hyvin paljon yrityksen koon ja toimialan mukaan. Esimerkiksi suuryrityksen liikeriskien analyysi on erilainen kuin pienen yksityisyrittäjän. Liikeriskejä on kuitenkin joka puolella yrityksen ympäristöä, ja menestyvän yrityksen on pysyttävä ne jollakin tavalla hallitsemaan ja ennakoimaan. (Lojander ym. 2004, 66–67).

Kuvio 1 mukaan liikeriskeihin kuuluvat taloudelliset, tekniset, sosiaaliset ja poliittiset riskit. Taloudellisena riskinä on esimerkiksi tuotteiden tai palveluiden heikko menekki. Asiakkaiden yllättävä ostokäyttäytymisen muutos tai uusien kilpailijoiden tulo markkinoille voi aiheuttaa yrityksen myyntitulojen vähenemisen. Yrityksen kannattaakin pitää asiakaskunta mahdollisimman monipuolisena. (Lojander ym. 2004, 66–67).

Teknisinä riskeinä voidaan pitää muun muassa tuotantoon, tuotekehitykseen ja teknologiaan liittyviä riskejä. Esimerkiksi tuotteen valmistus voi osoittautua odotettua hankalammaksi tai kalliimmaksi. Yrityksen tuotesuunnittelussa ja tuotekehittämisessä voi olla ongelmia tuotteiden saattamisessa markkinoiden edellyttämään kuntoon. Yrityksen tuotannossaan käyttämä teknologia voi olla vanhentunutta tai käytetyt raaka-aineet voivat olla liian kalliita tai heikkolaatuisempia kuin kilpailijoilla. (Lojander ym. 2004, 67).

Sosiaaliset riskit ovat yrityksen henkilöstöön liittyvät uhkatekijät. Ongelmia voivat aiheuttaa muun muassa puutteet henkilöstön tiedoissa ja taidoissa, mahdolliset yhteistyöongelmat ja avainhenkilöstön siirtyminen kilpailijalle. Avainhenkilön korvaaminen voi olla kallista ja aikaa vievää eikä aina edes onnistu. Myös väärä rekrytointipäätös voi aiheuttaa ongelmia. (Lojander ym. 2004, 67–68).

Poliittiset riskit voivat olla eri maihin liittyviä riskejä tai yhteiskunnan ongelmista aiheutuvia riskejä (Lojander ym. 2004, 67). Mainitsisin tässä yhteydessä esimerkkitapauksena ajan-kohtaiset EU:n ja USA:n talouspakotteet Venäjää kohtaan ja näiden heijastukset Suomen ja Venäjän väliseen kauppaan. Toimeentulotukiasiakkaina on myös yrittäjiä, jotka käyvät ulkomaankauppaa Venäjän suuntaan.

3.2 Vahinkoriskit

Vahinkoriskin toteutuminen aiheuttaa haitallisia seurauksia ja merkitsee yritykselle aina tappiota. Vahinkoriskien määrittäminen on jossakin määrin helpompaa kuin liikeriskien, sillä vahinkoriskit ovat luonteeltaan hitaasti muuttuvia. Vahinkoriskejä ovat kaikki tapahtumat, jotka syntyvät onnettomuuksissa. Esimerkiksi tulipalo, murto ja työtapaturmat ovat vahinkoriskejä. Vahinkoriskeille on luonteenomaista, että vastuu vahinkoriskien seurauksista voidaan siirtää yrityksen ulkopuolelle yleisimmin vakuuttamalla. Vahinkoriskit jaetaan kolmeen ryhmään Kuvion 2 mukaisesti. (Lojander ym. 2004, 68.):

1.henkilöriski
2.omaisuusriski
3. vastuuriski

Kuvio 2. Vahinkoriskit(Lojander & Suonpään mukaisesti)

Henkilöriskit kohdistuvat yrityksen henkilöstöön. Tyypillisiä henkilöstöön kohdistuvia riskejä ovat henkilöstön sairastuminen, vammautuminen ja kuoleminen. Suuri osa henkilöriskeistä on lakisääteisesti vakuutettavia. Yrityksen on otettava mm. tapaturmavakuutus, ryhmähenkivakuutus ja eläkevakuutus. (Lojander ym. 2004, 68.)

Omaisuuksien toteutuessa yrityksen aineellinen omaisuus ja tuotannontekijät vahingoittuvat. Omaisuus voi tuhoutua, rikkoutua tai kadota. Omaisuusriskeistä käytetään myös nimitystä esineriski. Tällaisia uhkatekijöitä ovat muun muassa murto, ilkivalta, tulipalo ja vesivahingot. Muita omaisuuteen liittyviä riskejä ovat esimerkiksi salamaniskut, myrskyt ja homevauriot. (Lojander ym. 2004, 68.)

Vastuuriski aiheuttaa toteutuessaan yritykselle korvausvastuun tai tulojen menetyksen. Vastuuriskit voidaan jaotella kolmeen luokkaan Kuvion 3 mukaisesti:

1.toiminnan vastuu
2.tuotevastuu
3. ympäristövastuu

Kuvio 3. Vastuuriskit (Lojander & Suonpään mukaisesti)

Yrityksen vahingonkorvausvastuu voi syntyä silloin kuin yrityksen toiminta aiheuttaa vahinkoa. Tällaisen korvausvastuun syntyminen edellyttää yrityksen laiminlyöntiä jossain sen toiminnassa tai yritys on toiminut huolimattomasti. (Lojander ym. 2004, 69.)

Tämän päivän yrityksen tulee olla varautunut tuotevastuuseen. Yrityksen korvausvelvollisuus tuotevastuutilanteissa ei välttämättä edellytä laiminlyöntejä yrityksen tuotteen valmistuksessa. Tuotevastuun mukaan vahingon aiheuttajan vastuu on niin kutsuttua ankaraa vastuuta, joka luo korvausvastuun ilman laiminlyöntiä tai huolimattomuutta. Tämä on johtanut siihen, että tuotevastuuriskit otetaan huomioon aivan uudella tavalla huomioon tietyillä toimialoilla, kuten lääke- ja elintarviketeollisuudessa. (Lojander ym. 2004, 69.)

Ympäristövahinkolain mukaan yrityksellä on vastuu toimintansa aiheuttamasta ympäristön saastumisesta. Maaperän tai pohjaveden saastuminen tai päästöjen kulkeutuminen vesistöön ovat asioita, jotka toteutuessaan aiheuttavat yritykselle merkittäviä kustannuksia yritykselle. Yritykset joutuvatkin ottamaan huomioon entistä tarkemmin ympäristöasiat, sillä rangaistukset ympäristön turmelemisesta ovat ankaria. (Lojander ym. 2004, 69.), 69.)

Muita vahinkoriskejä ovat muun muassa keskeytys-, kuljetus-, verkosto- ja tietoriski. Keskeytysriskillä tarkoitetaan muun muassa sitä, että koneen rikkoutuminen aiheuttaa tuotantoprosessin keskeytymisen. Toiminnan keskeytyminen voi aiheuttaa yritykselle suuria taloudellisia tappioita. Yrityksen olisikin hyvä varautua tällaiseen riskiin ottamalla vakuutus. (Lojander ym. 2004, 69.)

4 YRITYSTEN TOIMINNAN KANNATTAVUUDEN TARKASTELUN TYÖKALUT

Yrityksen toiminnan kannattavuutta voidaan tarkastella useammalla eri työkalulla. Tärkeimmiksi olen nostanut seuraavanlaisia työkaluja: tilinpäätöksen sisältyvät; tuloslaskelma, tase ja näihin liittyvät toimintakertomus ja liitetiedot. Toimeentulotuen soveltamisoppaassahan on mainittu kyseisten dokumenttien tarpeellisuudesta yrittäjän toimeentulotukioikeuden määrittämisessä (STM. Opas toimeentulotukilain soveltajille 2013,31). Lisäksi olen nostanut kassavirtalaskelman yhtenä tärkeänä työkaluna yrityksen kannattavuuden mittauksessa. Mainittakoon, että kassavirtalaskelma ei sisälly varsinaisen tilinpäätökseen eikä siitä ole mainintaa toimeentulotuen soveltamisoppaassa.

Lisäksi yritystoiminnan kannattavuutta voidaan mitata kannattavuuden, maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnusluvuilla. Edellä mainittuja asioita käsittelen kappaleissa neljä ja viisi.

4.1 Tilinpäätös

Tilinpäätös kuvaa yrityksen yhden, yleisesti 12 kuukauden pituisen tilikauden toiminnan tulosta ja taloudellista asemaa tilikauden päättyessä. Toiminnan alkaessa ja tilikautta muutettaessa tilikausi voi olla muukin, korkeintaan kuitenkin 18 kuukautta. Tilinpäätöstä tutkittaessa on ensimmäisenä tarkastettava päättyneen ja sitä edeltävän tilikauden pituus, jottei tule tehtyä vääriä johtopäätöksiä toiminnasta kahta eripituista tilikautta vertailemalla. (Rekola-Nieminen & Salmi 2004, 13).

Tilinpäätös on tärkein ja usein ainoa yrityksestä ulospäin näkyvä viesti yrityksen tilasta ja siitä, millainen kumppani yhtiö olisi muille yrityksille tai millainen sijoituskohde se olisi ulkopuolisille rahoittajille tai potentiaalisille osakkaille. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 13).

4.2 Tilinpäätöksen muoto ja sisältö

Tilinpäätös pohjautuu yrityksen kirjanpitoon. Jokainen joka harjoittaa liike- tai ammattitoimintaa on kirjanpitovelvollinen. Yrityksen kirjanpidossa tulee noudattaa hyvää kirjanpitotapaa. Yritysten on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa, ainoastaan ammatinharjoittaja voi pitää yhdenkertaista kirjanpitoa. (Hietala, Järvensivu, Kaivanto ja Kyläkallio 2010, 205.)

Yritystoimintaa aloittavan yrityksen olisi syytä antaa kirjanpitonsa tilitoimiston hoidettavaksi, jolloin yrittäjällä jää enemmän voimavaroja varsinaisen yritystoimintaan. Yrittäjän on kuitenkin syytä säännöllisin väliajoin seurata omaa kirjanpitoaan ja pyytää tilitoimistolta tarvittaessa kuukausiajot kuukausittain ja välitilinpäätökset esimerkiksi puolivuositain. (Hietala ym. 2010, 205.)

Yksityisen elinkeinoharjoittaja, joka toimii toiminimellä, on suositeltavaa pitää kahdenkertaista kirjanpitoa. Jos elinkeinoharjoittajan kirjanpito on yhdenkertainen, kirjanpitoon tulee

merkitä yrityksen maksetut menot, korot ja verot sekä saadut tulot samoin kuin tavaroiden ja palvelusten käyttö. (Verohallinto 2014.)

Yksityinen elinkeinonharjoittaja, joka toimii ammatinharjoittajana, tilikausi on kalenterivuosi. Mikäli elinkeinonharjoittaja käyttää kahdenkertaista kirjanpitoa, tilikauden pituus on 12 kuukautta. (Verohallinto 2014.)

Avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön on pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Tilinpäätös (tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot) on avoimen yhtiön yhtiömiesten ja kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten allekirjoitettava. Allekirjoitusvelvollisuus koskee myös yhtiön mahdollista toimitusjohtajaa. Tilinpäätöksen allekirjoittajan esitettyä eriävän mielipiteen tilinpäätöksestä, tulee lausuma kirjata ylös todistettavasti. Henkilöyhtiöiden tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. (Hietala ym.2010, 205.)

Osakeyhtiön ja osuuskunnan on myös pidettävä kahdenkertaista kirjanpitoa. Osakeyhtiön yhtiöjärjestyksessä ja osuuskunnan säännöissä tulee mainita tilikaudesta. Tilinpäätös (tuloslaskelma, tase ja niiden liitetiedot) on osakeyhtiön ja osuuskunnan hallituksen päivättävä ja allekirjoitettava. Jos osakeyhtiölle ja osuuskunnalle on valittu toimitusjohtaja, tulee hänen myös suorittaa edellä mainitut toimet. Jos tilinpäätöksen allekirjoittaja on esittänyt eriävän mielipiteen tilinpäätöksestä, tulee tätä koskeva lausuma kirjata ylös todistettavasti (Hietala ym. 2010, 207).

Tilinpäätöksen laatiminen on Suomessa tarkoin säädeltyä. Kirjanpitolain luvuista suurin osa käsittelee tilinpäätöstä jostakin näkökulmasta, mutta juoksevan kirjanpidon laatimiselle on laissa hyvin vähän säännöksiä. Omat lukunsa on tilinpäätöksen käsitteelle, teknisille vaatimuksille ja muodolliselle esittämiselle. Tilinpäätöksen eri omaisuuserien arvostamiselle ja ajalliselle kohdistamiselle on myös omat lukunsa laissa, samoin useiden tilinpäätöserien sisältö määritellään laissa. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 13.)

Tilinpäätöksen laatimisen käytännön kysymyksistä on laissa säädetty lähinnä esittämisen ja valmistusajan osalta. Tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta 2004, 13). Osakeyhtiön yhtiökokous tai osuuskunnan kokous, jossa tilinpäätös esitetään vahvistettavaksi, on pidettävä kuuden kuukauden kuluessa asianomaisen tilikauden päättymisestä, jollei yhtiöjärjestyksessä tai säännöissä ole määrätty yhtiökokousta tai osuuskunnan kokousta pidettäväksi tätä aikaisemmin. Osakeyhtiön ja osuuskunnan on ilmoitettava tilinpäätös kahden kuukauden kuluessa tuloslaskelman ja taseen vahvistamisesta. (Hietala ym. 2010, 207.)

Suomen kirjanpitolain mukaan tilinpäätös on laadittava Suomen rahassa eli euroissa, ja kielinä voi olla suomi tai ruotsi. Mikäli tilinpäätös julkistetaan muissa valuutoissa, on muunkurssi ilmoitettava selkeästi niin, ettei sekoittumisvaaraa euromääräiseen tilinpäätökseen synny. (Hietala ym. 2010, 207.)

Kirjanpitoasetus käsittelee tilinpäätöksen muoto- ja sisältövaatimuksia. Se antaa kaavat, joita on noudatettava sellaisenaan. Niiden muokkaaminen yrityksen tarpeita paremmin vastaavaksi on asetuksessa tarkoin rajattu. Esimerkiksi erien yhdistely johtaa usein siihen, että

yhdistellyt erät on selvitettävä liitetiedoissa. Kirjanpitolautakunta ei juuri anna lupaa kaa-voista poikkeamiseen, jonkin tase- tai tuloslaskelmaerän alaryhmän käyttöä on suositeltu. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 14.)

Kirjanpitolaissa on säädetty kirjanpitorikkomuksesta. ”Kirjanpitorikkomus täyttyy silloin, kun henkilö joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö kirjanpitomerkintöjen tekemisen, kirjanpidon säilyttämisen tai ilmoittamisvelvollisuuden, tuomitaan kirjanpitorikkomuksesta tai kirjanpitorikoksesta”. (Kirjanpitolaki L1336/1997. 8 luku 4§.)

Käytännön esimerkki Case-tapauksena yritys X Oy oli jättänyt kirjanpidon tekemättä usealta vuodelta ja yritys haki toimeentulotukea muun muassa kirjanpitäjän palkkioihin, jotta yrityksen kirjanpito olisi saatu ajan tasalle.

Rikoslaki määrittää kirjanpitorikoksen seuraavasti. ”Jos kirjanpitovelvollinen, tämän edustaja, kirjanpitovelvollisessa oikeushenkilössä tosiasiallista määräysvaltaa käyttävä tai se, jonka tehtäväksi kirjanpito on toimeksiannolla uskottu, laiminlyö, merkitsee kirjanpitoon vääriä tai harhaanjohtavia tietoja tai hävittää, kätkee tai vahingoittaa kirjanpitoaineistoa, voidaan tuomita sakko tai vankeusrangaistukseen rikoksen laajuudesta riippuen”. (Rikoslaki L39/1889 30 luku 9§, 9a § ja 10§.)

4.3 Tilinpäätöksen osat

Tilinpäätös koostuu tuloslaskelmasta, taseesta, toimintakertomuksesta ja liitetiedoista. Kirjanpitolain uudistuksen myötä toimintakertomus ei ole enää osa tilinpäätöstä vaan sen erillinen liite. Kirjanpitolain uudistumisen myötä rahoituslaskelma on osa tilinpäätöstä myös kirjanpitolain säännösten mukaan. Ennen rahoituslaskelmasta ja sen laatimisvelvollisuudesta oli säädetty osakeyhtiö- ja osuuskuntalaeissa. Sekä rahoituslaskelman että toimintakertomuksen laatimisesta vapautetaan niin sanotut pienet kirjanpitovelvolliset (Rekola-Nieminen & Salmi 2004, 18–19.). Kirjanpitolaissa määritetään yritys ns. pieneksi kirjanpitovelvolliseksi, jos sen viimeksi ja sitä edeltävältä tilikaudelta laadituissa tilinpäätöksissä ylittyy enintään yksi seuraavista rajoista:

- 1) liikevaihto tai sitä vastaava tuotto 7 300 000 euroa
- 2) taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- 3) palveluksessa keskimäärin 50 henkeä. (Kirjanpitolaki 3 luku 9§)

Suomen noin parista sadastatuhannesta yrityksestä alle neljätuhatta kuuluu näillä kriteereillä ns. suuriin kirjanpitovelvollisiin. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 19.)

Kirjanpitolain mukaan kaikkien tilinpäätöksen osien tulee olla selkeitä ja tilinpäätöksen on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus. Sanallisen ja numeerisen informaation on oltava samansuuntaisia ja niiden tulee täydentää toisiaan. Toisin sanoen tilinpäätöksen lukija ei saa joutua tilanteeseen, jossa hän tutkiessaan tilinpäätöksen eri osia saa erilaisen kuvan yrityksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta tilasta. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 19.)

4.3.1 Tuloslaskelma

Tuloslaskelma on kirjanpitoasetuksessa säädetyn kaavan mukaan laadittu ns. vähennyslaskumuotoinen laskelma tilikauden toiminnan tuloksesta. Asetuksessa on kaksi kaavaa normaalia liiketoimintaa harjoittaville kirjanpitovelvollisille yhtiömuodosta riippumatta. Niin sanottua kululajikohtaista (LIITE 1) kaavaa käyttää suurin osa suomalaisista yrityksistä. Myös verolomakkeet ja erilaiset tilastolomakkeet on laadittu sen pohjalta. Toimintokohtaista (LIITE 2) kaavaa käyttää pieni joukko yrityksiä, jotka pääosin lukeutuvat suuriin yrityksiin. Lisäksi omat kaavat ovat aatteellisille yhteisöille ja säätiöille, kiinteistöille ja yhdenkertaista kirjanpitoa pitäville ammatinharjoittajille. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 19.)

4.3.2 Tase

Tase kuvaa yrityksen taloudellista asemaa eli varallisuusasemaa tilinpäätöspäivänä. Kirjanpitoasetus tuntee vain yhden tasekaavan (LIITE 3). Se on yhteinen kaikille kirjanpitovelvollisille. Kirjanpitolautakunnan antamassa yleisohjeessa tuloslaskelmasta ja taseesta annetaan osakeyhtiömuotoisille kirjanpitovelvollisille lisäohjausta sellaisten erien, kuten pääomalaina esittämisessä taseessa, joita yleinen kaava ei tunne. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 20.)

4.3.3 Toimintakertomus

Toimintakertomuksessa on sen laatimiseen velvollisten kerrottava toimintansa kehittymistä koskevista tärkeistä seikoista. Rekola-Nieminen ym. mukaan kirjanpitoasetuksen mukaan on:

- 1) tehtävä selkoa olennaisista tapahtumista tilikaudella ja sen päättymisen jälkeen
- 2) annettava arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä
- 3) annettava selvitys tutkimus- ja kehittämistoiminnan laajuudesta.

Kirjanpitolain muutos lisää toimintakertomuksen minimisisällön määrää huomattavasti niille, joiden on se lain mukaan laadittava. Mikäli toimintakertomus laaditaan ilman lain pakkoa, siinä ei tarvitse kirjanpitolain vaatimuksesta esittää edellä olevien tietojen lisäksi muuta tietoa. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 21.)

Monissa yrityksissä laaditaan toimintakertomus, vaikkei laki sitä kokorajojen takia edellytäkään. Toimintakertomuksessa voidaan sanallisesti kertoa tilinpäätöksen lukijalle seikkoja, joita ei numeerisesta aineistosta pystyisi lukemaan. Esimerkiksi tappiollista tilinpäätöstä tai alentunutta liikevaihtoa voidaan selvittää sanallisesti, jolloin asia ei numeerisessa esityksessä enää yllätä tai aiheuta vääriä johtopäätöksiä. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 21.)

4.3.4 Liitetiedot

Liitetiedot ovat olennainen osa tilinpäätöstä. Ne antavat lisäinformaatiota seikoista, jotka ovat tuloslaskelmassa ja taseessa esitetty kaavan mukaisesti suppeassa muodossa. Lisäksi tärkein osa liitetietoja käsittelee sellaisia vastuita ja sitoumuksia, joita ei mistään muualta tilinpäätöksestä näe. Varsinkin yrityskauppa- tai sijoitustilanteissa on tällä tiedolla olennainen merkitys yrityksen arvoa ja vakavaraisuutta arvioitaessa. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 22–23.)

Liitetiedot voidaan jakaa seuraaviin ryhmiin, alakohtia on kymmeniä (tässä on olennaisimmat):

- 1) tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot
 - laatimisperiaatteet ja vertailukelpoisuus edelliseen vuoteen verrattaessa
- 2) tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot
 - lähinnä eri tuottojen erittelyä
- 3) taseen vastaavia (omaisuutta) koskevat liitetiedot
 - aineettomien ja aineellisten omaisuserien arvostus – ja poistoperiaatteet
- 4) taseen vastattavia (omaa pääomaa ja velkoja) koskevat liitetiedot
 - oman pääoman muutokset, velkojen ja pakollisten varausten lisätiedot
- 5) liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä
 - henkilökuntamäärä, toimitusjohtajan ja hallituksen palkat, annetut lainat ja vastuusitoumukset
- 6) omistukset muissa yrityksissä
 - määrätyin rajoituksin tiedot yrityksistä, joissa omistus yli 1/5 tai joissa yhtiömiehenä rajattomalla vastuulla. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 22–23.)

Eräille kirjanpitovelvollisryhmille (esimerkiksi toiminimet, henkilöyhtiöt) on määritelty suppeat liitetietovaatimukset:

- 1) annetut pantit ja kiinnitykset sekä muut vastuusitoumukset; ja
- 2) peruste, jolla valuuttaerät esitetty tilinpäätöksessä, ellei ole tilinpäätöspäivän kurssi. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 22–23.)

4.4 Kassavirtalaskelma

Kassavirtalaskelmasta ei voimassa oleva kirjanpitolaki anna ohjausta. Kirjanpitolain uudistuksen jälkeen laki antaa väljät raamit, joiden mukaan laskelma on laadittava. Laskelmasta on pääasiassa käytävä ilmi kolme erillistä rahavirtaa; liiketoiminta, investoinnit ja rahoitus. Näiden yhteisvaikutus on sama kuin yrityksen koko rahoitusilanteen muutos tilikaudelta. (Yritystutkimus neuvottelukunta 2005, 51.) Alla olevassa kuviossa (Taulukko 1) on esitetty laskelman periaatetta.

Taulukko 1 Kassavirran jako toiminnan mukaan (Ernst & Young. Tilinpäätöksen muistilista mukaillen.)

Juoksevan liiketoiminnan kassavirta	Juoksevan liiketoiminnan kassavirta osoittaa, missä määrin yritys on pystynyt liiketoimintansa avulla tuottamaan rahavaroja toimintaedellytysten säilyttämiseen, tuoton maksamiseen oman pääoman sijoittajille, uusien investointien tekemiseen ja lainojen takaisinmaksuun ulkopuolisiin rahoituslähteisiin turvautumatta.
Investointien kassavirta	Investointien kassavirta osoittaa sen rahavirtojen käytön, jonka yritys on toteuttanut tulevan rahavirran kerryttämiseksi pitkällä aikavälillä.
Rahoituksen kassavirta	Rahoituksen kassavirta osoittaa oman ja vieraan pääoman muutokset tilikauden aikana.

Oleennaista kunkin toiminnon rahavirtaa laskettaessa on se, että kaikki ei-rahamuorituksiin perustuvat erät kyseisessä ryhmässä on eliminoitu pois. Tilikauden todellisen tuloksen laskemiseen tarvittavat poistot, jaksotukset ja varaukset ym. eliminoidaan pois. Tällöin jäljelle jää puhtaasti rahan liikkeisiin perustuva laskelma. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 51.)

4.4.1 Kassavirtalaskelman hyödyt vs. tuloslaskelma ja tase

Kassavirtalaskelma kertoo sen, mistä lähteistä rahoitusta on tilikauden aikana saatu ja mitkä ovat olleet rahan käytön kohteet. Arvioitaessa yrityksen tulevaisuuden toimintaedellytyksiä, rahoituslaskelman tarkastelijan käytettävissä tulisi olla 3-5 vuoden rahoituslaskelmat. Tarkastelemalla rahoituslaskelmia useampia peräkkäisiä vuosia, yrityksen kokonaiskuvasta saadaan luotettavampi ja satunnaiset heilahtelut tasoittuvat. Vuosittaisten vaihtelujen tasaukseksi voidaan esimerkiksi laskea kolmen vuoden liukuvia keskiarvoja. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 51–52.)

Yrityksen kassavirtalaskelma reagoi yleensä nopeammin toiminnassa tapahtuviin muutoksiin kuin perinteinen tuloslaskelma. Yrityksen kannattavuuden kääntyessä alaspäin tai toiminnan supistuessa suoriteperusteinen tuloksen laskenta antaa usein vielä suhteellisen hyvän kuvan yrityksen tilasta, vaikka esimerkiksi ylisuuri varastojen kasvu sitoo rahoitusta. Kassavirtalaskelma voi kuitenkin osoittaa, että yrityksen rahavirrat ovat supistuneet ja rahoitusta on ehkä jouduttu hankkimaan esimerkiksi pitkittämällä osto- ja muiden lyhytaikaisten velkojen maksua. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 52.)

5 KANNATTAMATON YRITYSTOIMINTA

Liiketalouden lähdeaineistoja tutkiessa kannattamaton yritystoiminta voidaan määrittää yrityksen kannattavuuden tunnuslukujen kautta. Yksinkertaistettuna, mikäli yrityksen kannattavuus luvut on viitearvoihin verrattuna heikkoja tai jopa negatiivisia, yritys on mitä suuremmalla todennäköisyydellä kannattamaton. Toisaalta pelkästään kannattavuutta mittaamalla, ei saa todentuntuista kuvaa yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Kannattavakin yritys voi joutua maksuvaikeuksiin. Niinpä kannattavuuden lisäksi yrityksestä tulisi tutkia maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta. (Vilkkumaa (2005,10)

5.1 Kannattavuus ja tunnusluvut

Taloudesta ja kannattavuudesta puhutaan nykyään paljon. Mitä kaikkea kannattavuus voi tarkoittaa? Vilkkumaa (2005,11) toteaa, että kannattavuus voi tarkoittaa muun muassa seuraavaa:

- 1) Yritys saa koko elinaikanaan kassaan enemmän rahaa kuin maksaa sieltä ulos
- 2) Yritys tuottaa sijoitetulle pääomalle vähintään 15 %:n tuoton, jolloin puhutaan suhteellisesta kannattavuudesta.
- 3) Kunnan asukkaan mielestä kannattavuus voi tarkoittaa sitä, että hän saa kunnan tuottamat parempilaatuiset peruspalvelut laadukkaampina kuin naapurikunnan asukas vero- ja muun maksurasituksen ollessa samaa tasoa.

Yritystoiminnan on nykyisen käsityksen mukaan oltava kannattavaa, jotta sillä olisi toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa. Jos tämä lähtövalmius hyväksytään, on pohdittava, miten kannattavuutta mitataan ja onko meillä löydettävissä yhteinen käsitys hyvästä kannattavuudesta. (Vilkkumaa, 2005,11.)

Kuten aikaisemmista Vilkkumaan toteamuksista voidaan todeta, yritystä pidetään kannattavana, jos se tuottaa tuottoja enemmän kuin mitä sen kustannukset ovat. Suuri houkutus Vilkkumaan mukaan olisi todeta, että yritys on kannattava, jos se olemassaoloaikanaan saa kassaansa enemmän rahaa kuin maksaa sieltä ulos kaikki kustannukset huomioon ottaen. Ajateltaessa nykyistä kvartaalitalousajattelua, tämän kaltainen ajattelumalli ei kuitenkaan ole pragmaattinen. (Vilkkumaa, 2005, 11.)

Toinen suuri houkutus kannattavuutta pohtiessa syntyy Vilkkumaan mukaan silloin, kun yritykset ja yhteisöt ottaisivat huomioon muitakin kuin taloudellisia eli rahanmittaisia tekijöitä. Näitä voisivat olla esimerkiksi henkilöstön kehittyminen ja osaamisen lisääntyminen, yrityksen toiminnan vaikutus lähiyhteiskuntaan sekä yrityksen toiminnan vaikutus ekologiaan. (Vilkkumaa, 2005, 11–12.)

Kolmas mahdollinen pohdinta kohdistuu siihen, kuinka kannattavaa toiminta on ja miten tätä mitataan. Tällöin siirrytään suhteellisen kannattavuuden piiriin. Suhteellista kannattavuutta mitataan yleensä erilaisilla suhteellisilla tunnusluvuilla kuten sijoitetun pääoman tuotto prosentilla, käyttökate prosentilla, liikevoitto prosentilla, tulos prosentilla jne. Nämä

mittaavat usein sitä, kuinka tehokkaasti yrityksen pääomaa käytetään. (Vilkkumaa, 2005, 12–13.)

Mielenkiinto tätä Vilkkumaan viimeisintä pohdintaa heräsi, kun pohdin työyhteisön kollegoiden kanssa, miten tulos- ja taselaskelmaa voisi paremmin hyötyä käyttää. Eri tunnuslukujen laskemisella voitaisiin päästä siihen, että yrittäjän liiketoimintaa voitaisiin pitää joko kannattavana tai kannattamattomana. Seuraavaksi käsittelem kannattavuuden tunnusluvuista kahta tunnuslukua liikevoitto- ja koko pääoman tuotto prosenttia.

Liikevoittoprosentti saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$$

Liikevoitto kertoo, kuinka paljon tuotoista on jäljellä ennen rahoituskuluja ja veroja (Balance Consulting.) Liikevoitto on virallisen tuloslaskelmakaavan ensimmäinen välitulos. Liikevoittoprosentti kertoo siitä, kuinka paljon yrityksen liiketoiminta tuottaa tulosta suhteessa liiketoiminnan tuottoihin. (Vilkkumaa 2005, 14–15.)

Vilkkumaan mukaan liikevoittoprosentti tunnuslukuna soveltuu parhaiten yrityksen sisäisen kehityksen seurantaan, kausien välisten muutosten seurantaan, mutta myös tietyn toimialan sisäiseen vertailuun. (Vilkkumaa 2005,15.)

Liikevoittoprosentin viitteellisiä ohjearvoja (Asiakastieto):

yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

Koko pääoman tuotto prosentti saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Operatiivisen liiketoiminnan tulos}}{\text{Koko pääoma}} \times 100$$

Operatiiviseen liiketoiminnan tulokseen sisältyy nettotulos, rahoituskulut ja verot. Koko pääoman arvo saadaan taseesta. Suositeltavaa koko pääoman arvoa määritettäessä olisi käyttää tilikauden alun ja lopun keskiarvoa. Käytännössä tämä tapahtuu Rekola-Niemisen ym. mukaan laskemalla kahden peräkkäisen kauden taseen loppusummat yhteen ja jaetaan kah-

tia. Tämä siksi, että osoittaja (operatiivisen liiketoiminnan tulos) syntyy koko kauden aikana. Jos pääomien määrä esimerkiksi investointien vuoksi oleellisesti muuttuu, antaa keskiarvo oikeamman kuvan niiden pääomien määristä, joilla tulos on kauden aikana tehty. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 113.)

Koko pääoman tuotto ottaa huomioon yrityksen kaikki rahoittajat, sillä tuotto on laskettu sekä oma pääoma että vieras pääoma huomioon ottaen. Tuottoprosenttia pystytään käyttämään toimialan sisäiseen vertailuun, tietyn yrityksen kehityksen seuraamiseen. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 113.)

Kokonaispääoman tuottolaskelman hyväksikäytön ongelma piilee siinä, että se sisältää korottomatkin velat, joilla ei ole suoranaista tuloslaskelmassa näkyvää tuottovaatimusta. Kokonaispääoman tuottoa kutsutaankin ”kansantaloudelliseksi” pääoman tuotoksi. Perusteluna on se, että ”kansantalouden tasolla ei ole ilmaisia pääomia”. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 113.)

Kokonaispääoman tuotolle Yritystutkimusneuvottelukunta (YTN) on antanut joitakin ohjeita:

yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko

Kannattavuus on kuitenkin vain yksi osatekijä yrityksen jatkuvuuden kannalta. Kannattavakin yritys voi ajautua maksuvaikeuksiin. (Rekola-Nieminen ym. 2004, 113.)

5.2 Maksuvalmius ja tunnusluvut

Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä suoriutua lyhyen aikavälin velvoitteista ja yllättävistä maksuista. Yritystoiminnan jatkuvuuden kannalta yrityksen tulisi joka hetki suoriutua kaikista erääntyvistä maksuistaan käyttäen joko liiketoiminnan kassavirtaa tai jo olemassa olevia rahavaroja. Käytännössä, mikäli yrityksellä on hyvä maksuvalmius, se pystyy hoitamaan myös maksunsa edullisimmalla mahdollisella tavalla hyödyntäen saamiaan kassa-alennuksia. Yritys voi parantaa maksuvalmiutta ottamalla lainaa rahoitusmarkkinoilta, mutta tällöin yrityksen tulee olla vakavarainen. (Yritystutkimusneuvottelukunta 2005, 66.)

Yrityksen maksuvalmiutta arvioitaessa parhaimmat tunnusluvut tähän ovat current ratio, quick ratio ja nettokäyttöpääomaprocentti. Käsittelen tunnuslukuja edellä mainitussa järjestyksessä.

Current ratio saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Käyttöpääoma}}{\text{Lyhytaikaiset velat}} \times 100$$

Current ratio mittaa yrityksen maksuvalmiutta ja rahoituspuskuria tilinpäätöshetkellä. Luvun ideana on verrata nopeasti rahaksi muutettavien erien suhdetta lyhytaikaisiin velkoihin. Maksuvalmiudella tarkoitetaan yrityksen kykyä selviytyä maksuistaan ajallaan ja edullisimmalla tavalla. (Balance Consulting.)

Mietittäessä current ration heikkouksia luotettavan analysoinnin kannalta, ongelmaksi nousee se, että se antaa kuvan yrityksen maksuvalmiudesta vain yhtenä hetkenä. Lisäksi current ratio lukua on helppo manipuloida. (Niskanen & Niskanen 2003, 126.)

Current ration viitteellisiä ohjearvoja ovat (Asiakastieto):

Erinomainen	yli 2,5
Hyvä	2 - 2,5
Tyydyttävä	1,5 - 2
Välttävä	1 - 1,5
Heikko	alle 1

Quick ratio saadaan johdettua kaavasta:

$$\frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikaiset velat}} \times 100$$

Quick ratio eli happotesti mittaa yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan nopeasti rahaksi muutettavilla omaisuuserillään. Tunnusluku mittaa yrityksen kassavalmiutta ja rahoituspuskurien tilaa. (Balance Consulting.)

Quick ration viitteelliset ohjearvot ovat (Asiakastieto):

Erinomainen	yli 1,5
Hyvä	1 - 1,5
Tyydyttävä	0,5 - 1
Välttävä	0,3 - 0,5
Heikko	alle 0,3

Nettokäyttöpääomaprocentti saadaan johdettua kaavasta:

$$\frac{\text{Nettokäyttöpääoma}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

Nettokäyttöpääoma ilmaisee pitkäaikaisella vieraalla pääomalla ja omalla pääomalla rahoitettavan rahoitus- ja vaihto-omaisuuden määrän. Nettokäyttöpääomaprocentissa nettokäyttöpääoma suhteutetaan liikevaihtoon, koska nettokäyttöpääoman erät ovat riippuvaisia liikevaihdon määrästä. Käyttöpääomaprocentit kuvaavat, kuinka paljon ja minkälaista pääomaa yrityksen toimintaan on sitoutunut. Nettokäyttöpääoma kuvaa pitkäaikaisen pääoman tarpeen rahoitus- ja vaihto-omaisuuden rahoittamiseksi. (Balance Consulting.)

5.3 Vakavaraisuus ja tunnusluvut

Yrityksen vakavaraisuudella tarkoitetaan sitä, että yritys kykenee suoriutumaan pitkän aikavälin velvoitteistaan. Vakavarainen yritys kykenee huonoina aikoina kattamaan oman pääoman turvin vieraan pääoman korkomaksut niin, ettei varsinainen liiketoiminta vaarannu. (Niskanen & Niskanen 2003, 130.)

Kun yrityksellä on pääomaa tarpeeksi, se pystyy kattamaan yritystoimintaan kuuluvat tappiot helpommin ja yrityksen on mahdollista saada velkaa kuin valmiiksi velkaantunut yritys. Vakavaraisuuden tunnusluvut mittaavat siis vieraan ja oman pääoman suhdetta. Vakaalla ja suhdanteista riippumattomalla toimialalla yritys pärjää heikommalla vakavaraisuudella kuin toimialalla, jolla yritysten tulos heittelee kovastikin. (Niskanen ym. 2003, 130.)

Olen nostanut esiin kaksi tunnuslukua vakavaraisuudesta; omavaraisuus ja suhteellinen velkaantuneisuus, jotka mielestäni parhaiten kuvaavat yrityksen toimintaedellytyksiä tulevaisuudessa. Käsittelen tunnuslukuja edellä mainitussa järjestyksessä.

Omavaraisuusaste saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakot}} \times 100$$

Omavaraisuusaste mittaa sitä, missä määrin taseen varat on rahoitettu yrityksen omalla pääomalla. Taseen loppusummasta voidaan vähentää saadut ennakkomaksut, koska yritykset, jotka käyttävät osatuloutusta, vähentävät ne jo taseessa osatuloutettua liikevaihtoa vastaan. Tällöin on loogista, etteivät muutkaan yritykset niitä huomioisi. (Niskanen ym. 2003, 130)

Ohjearvoihin tulee kuitenkin suhtautua tietynlaisella varovaisuudella. Eri toimialat ovat riskiltään erilaisia. Jotkut toimialan yritykset ovat hyvin ennustettavia ja vakaita, esimerkiksi sähkön ja kaukolämmön siirrossa ei yleensä tapahdu suuria ennustamattomia muutoksia. Toisten liiketoiminnassa viikonkin ennusteaikaväli saattaa tuntua liian pitkältä. Koska vakaavaraisuudella varaudutaan tulevaisuuteen, liiketoiminnan heilahtelut ja ennakoimattomuus edellyttävät korkeampaa vakaavaraisuutta. Toisaalta omistajien arvostukset voivat olla hyvin erilaisia: toinen on riskinottaja, toinen taas riskinkarttaja. Myös yrityksen koolla on väliä. Pörssiyhtiöltä edellytetään tietynlaista turvallisuutta ja siksi korkeampaa vakaavaraisuutta kuin pieneltä listaamattomalta yritykseltä. (Rekola-Nieminen & Salmi 2004, 124.)

Suhteellinen velkaantuneisuus saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$$

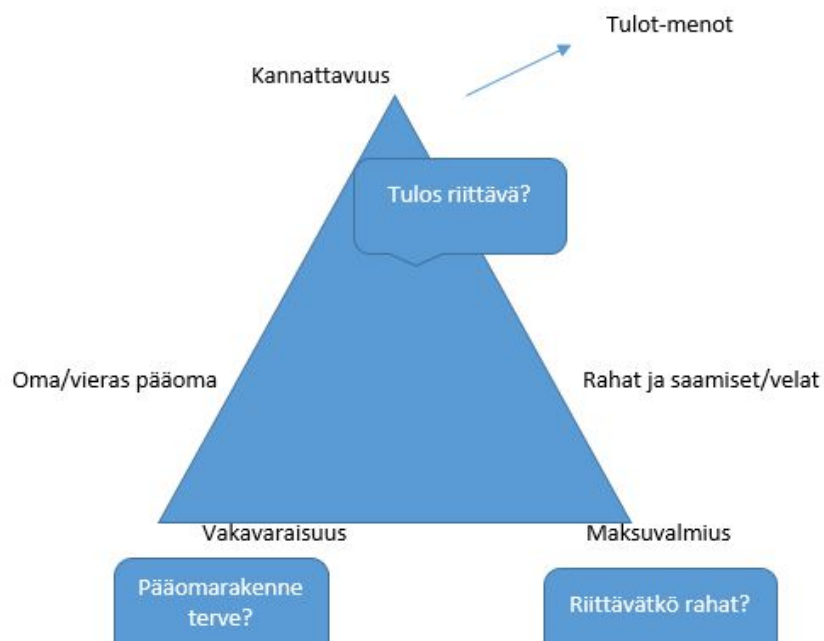
Suhteellinen velkaantuneisuus saadaan suhteuttamalla vieras pääoma liikevaihtoon. Tavoitteena on verrata vierasta pääomaa toiminnan liikevaihtoon. Suhdeluvun avulla voidaan vertailla eri yrityksiä samalla toimialalla. (Niskanen & Niskanen 2003, 132.). Yrityksellä menee sitä huonommin, mitä korkeampi arvo on. Arvon ollessa korkea, yrityksen on vieraan pääoman velvoitteistaan selviämiseksi pystyttävä tuottamaan hyvä ja voitollinen liiketulos (Yritystutkimusneuvottelukunta. 2005, 62).

Suhteellisen velkaantuneisuuden ohjearvoina pidetään:

alle 40 %	hyvä
40–80%	tyydyttävä
yli 80 %	heikko

5.4 Yhteenvetona

Voidaankin todeta, että kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus muodostavat yrityksen terveyskolmion, joka tasapainoilee kannattavuuden varassa. Kuvion 2. alapuolella on vielä ”kasvu”, sillä se vaikuttaa yrityksen kannattavuuteen ja voi siten epätasapainottaa kolmion tasapainoa. Muun muassa Laakso, Laitinen & Vento (2010) ovat kuvanneet yrityksen ”terveyskolmiota” seuraavanlaisesti:



Kuvio 2. Yrityksen terveyskolmio.
(Laakso, Laitinen & Vento 2010, 39 mukailten)

6 TOIMINNAN LOPETTAMINEN

Yritystoiminasta lopettamisen suunnittelu on hyvä aloittaa hyvissä ajoin. Järkevintä lopettamisen suunnittelu olisi aloittaa siinä vaiheessa, kun yrittäjä jaksaa olla yritystoiminnassa aktiivisesti mukana. Tällöin on mahdollista suunnitella luopuminen hallitusti niin, että yrityksestä saadaan suurin mahdollinen taloudellinen hyöty. (Lakari 2012, 9.)

Yrityksen myyminen on yleensä edullisin vaihtoehto yrittäjän näkökulmasta. Myyntitilanteessa saadaan paitsi realisoitua yrityksen käyttö- ja vaihto-omaisuus käypään hintaan, myös korvaus yrityksen nimestä, asiakaskunnasta ja sopimuksista yhteistyökumppaneiden kanssa. Tällöin yrittäjän elämäntyö voidaan hinnoitella oikeaan arvoonsa. (Lakari 2012, 9.)

Olen valinnut yritystoiminnan lopettamisen opinnäytetyön teoriaosuuteen sillä perusteella, koska kannattamatonta yritystoimintaa ei tueta pitkään toimeentulotuessa. Seuraavaksi käsittelemkin vaihtoehtoisia tapoja luopua yritystoiminnasta.

6.1 Yrityskauppa

Yrityskaupassa sovitaan vastikkeesta, jonka ostaja maksaa myyjälle. Perusmuotoisessa kaupassa vastike on rahaa, mutta vastike voi olla myös muuta rahanarvoista omaisuutta, jolloin kyseessä on vaihtokauppa. (Lakari 2012, 10.)

Kun myytävänä yrityksenä on osakeyhtiömuotoinen yritys, kaupan kohteena on yhtiön osakekanta. Osakkeet ovat arvopapereita, joten ostajan maksettavaksi tulee varainsiirtovero. Varainsiirtoveron määrä on 1,6 % kauppahinnasta ja se on suoritettava kahden kuukauden kuluessa kauppakirjan allekirjoittamisesta. (Lakari 2012, 10 & Verohallinto.)

Yrityskaupassa myyjä joutuu yleensä maksamaan veroa saamastaan luovutusvoitosta. Luovutusvoitto on pääomatuloa, jota verotetaan pääomatulojen verokannalla. Pääomatulojen verokanta nousi ja muuttui progressiiviseksi vuodesta 2012 alkaen siten, että pääomatuloista määrätään 30 % veroa 50 000 euron määrään saakka ja vuotuisten pääomatulojen ylittäessä 50 000 euroa, veroprosentti on 32. Tietyissä sukupolvenvaihdostilanteissa myyjän saama luovutusvoitto on verovapaa. Luovutusvoiton verovapaus edellyttää tällöin riittävän pitkää yrityksen omistusaikaa ennen luovutusta sekä riittävän läheistä sukulaisuussuhdetta myyjän ja ostajan välillä. Luovutusvoiton verovapauden edellytykset löytyvät tuloverolain 48§:a. Verovapauden edellytyksenä oleva omistusaika on 10 vuotta. Verovapauden saadakseen myyjän tulee olla omistanut luovutuksen kohteena olevan yrityksen tai yrityksen osa vähintään 10 vuotta. Mikäli hän ei ole omistanut yritystä kymmentä vuotta, mutta hän on saanut sen vastikkeettomasti eli perintönä tai lahjana, otetaan 10 vuoden omistusaikaa laskettaessa huomioon myös edellisen omistajan omistusaika. (Verohallinto.)

Tuloverolain 48§:n mukaan ostajan tulee olla joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa myyjän lapsi tai tämän rintaperillinen tai myyjän sisar, veli, sisar- tai velipuoli. (Verohallinto.)

6.2 Liiketoiminta – eli substanssikauppa

Ostajan ollessa kiinnostunut yrityksen tietystä liiketoimintaosa-alueesta, muttei koko yrityksestä, kyseessä on tällöin liiketoiminta- eli substanssikauppa. Substanssikaupassa yritys myy tiettyyn liiketoimintaan osa-alueensa liittyvää varallisuutta. (Lakari 2012, 11.)

Koska kyseessä on yrityksen omistaman omaisuuden myymisestä, tulee substanssikaupasta syntyvä myyntitulo yritykselle. Kaupasta aiheutuvat veroseuraamukset tulevat myös yritykselle, ei yrityksen omistajille. Yritykseen tulleet varat voidaan siirtää omistajille normaalein varojenjakosäännöksiin tai esimerkiksi palkkana. (Lakari 2012,11.)

Substanssikaupassa myyjäyritys saa kauppahinnan sitä vastaan, että se luovuttaa ostajalle sovitetun mukaisen liiketoiminnan. Useimmiten kyseisessä kaupassa ostajalle siirtyy mm. kalustoa, vaihto-omaisuutta ja sopimuksia, mahdollisesti myös velkoja. Velkavastuun siirtyminen myyjältä ostajalle edellyttää myös velkojan hyväksynnän, jotta myyjä voisi vapautua velkavastuusta. Myyjä voi saamastaan kauppahinnasta vähentää verotuksen kautta luovutettujen tase-erien poistamattomat menojäännökset. Loppuosa kauppahinnasta on voittoa, joka tuloutuu myyjäyhtiön verotettavaksi tuloksi. (Lakari 2012,11.)

6.3 Lahja

Mikäli yritys annetaan lahjana, ei siitä aiheudu luovuttajalle mitään veroseuraamuksia. Veroseuraamukset kohdistuvat lahjansaajaan, joka joutuu maksamaan lahjaveroa. Mikäli luovutukseen ei voida soveltaa sukupolvenvaihdoksen huojennussäännöksiä, lahjaverot määrätään lahjana annettavan yrityksen käyvän arvon mukaan. Käypänä arvona pidetään vähintään yrityksen substanssiarvoa eli arvoa, mikä yrityksen omaisuudella velkojen vähentämisen jälkeen on. . (Lakari 2012,12.)

Lahjavero määräytyy lahjoitetun omaisuuden arvon ja sukulaisuussuhteen perusteella. Verohallinnon Internet-sivuilla lahjaveron määräytyminen on kuvattu seuraavasti. Lahjan saajat jaetaan kahteen veroluokkaan:

I Veroluokka:

- Lahjanantajan aviopuoliso
- Lahjanantajan suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa (lapsi, lapsenlapsi, vanhempi, isovanhempi jne.)
- Aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva sukulainen. Aviopuolisona pidetään myös lahjanantajan kanssa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä, joka on aikaisemmin ollut avioliitossa lahjanantajan kanssa tai jolla on tai on ollut yhteinen lapsi lahjanantajan kanssa.
- Ottolapset ja -vanhemmat ovat verotuksellisesti samassa asemassa biologisten sukulaisten kanssa.

II Veroluokka:

- muut sukulaiset sekä suvun ja perheen ulkopuoliset henkilöt.

I veroluokka 1.1.2015 lähtien

Lahjan arvo	Vero alarajan kohdalla	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	8
17 000 – 50 000	1 140	11
50 000 – 200 000	4 770	14
200 000 – 1 000 000	25 770	17
1 000 000 -	161 770	20

II veroluokka 1.1.2015 lähtien

Lahjan arvo	Vero alarajan kohdalla	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	21
17 000 – 50 000	2 830	27
50 000 – 1 000 000	11 740	33
1 000 000 -	325 240	36

6.4 Lahjanluonteinen kauppa

Kauppaa saatetaan pitää lahjanluonteisena, mikäli myyjä antaa kauppahinnasta alennusta ostajan hyväksi. Asiaa sääntelevän perintö- ja lahjaverolain 18§:n 3 momentti tulkitsee lahjanluonteisen kaupan toteutuvan silloin, kun kauppahinta on enintään kolme neljännestä käyvästä hinnasta. Toisin sanoen kauppahinnan tulee olla enemmän kuin 75 % kaupan kohteen käyvästä arvosta. Muutoin koko alennuksen määrä verotetaan ostajan myyjältä saamana lahjana. (Lakari 2012,13.)

6.5 Yrityksen purkaminen

Yrittäjän halutessa lopettaa yritystoimintansa yritys joudutaan usein purkamaan, mikäli yritystä ei saada myytyä eikä sitä ole tarkoituksenmukaista lahjoittaa. Yritystä purettaessa yrityksen toiminimen, asiakassuhteiden, liikepaikan ym. seikkoihin perustuva arvo jää hyödynnettäväksi, koska kukaan ei tuolloin maksa niistä mitään. Purkaminen saattaa kuitenkin olla yrittäjän näkökulmasta järkevää, mikäli yritystoimintaa ei ole tarkoitus jatkaa. Yrityksen purkaminen on keino siirtää yritysvarallisuus yrityksen omistajien henkilökohtaiseen omistukseen. Toiminimen omistaja voi lopettaa liiketoimintansa omalla päätöksellä. (Lakari 2012, 13.)

6.5.1 Henkilöyhtiön purkaminen

”Henkilöyhtiö voidaan purkaa yhtiömiesten keskinäisellä sopimuksella. Yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista seuraavan laisissa tilanteissa:”

- 1) yhtiömies on irtisanonut yhtiösopimuksen ja irtisanomisaika on kulunut, tai sovittu yhtiökausi on päättynyt
- 2) toinen yhtiömies joutuu konkurssiin tai hänen yhtiöosuutensa ulosmitataan
- 3) toinen yhtiömies on kuollut eikä ole sovittu tai sovita yhtiön toimintaan jatkamisesta
- 4) edellytykset yhtiön toiminnan jatkamiselle ovat rauenneet (Lakari 2012, 14.)

Yhtiömiesten esitettyä vaatimuksen yhtiön purkamisesta, yhtiömiehet voivat sopia siitä, miten yhtiö puretaan. Ellei sopimusta synny, yhtiö on selvitettävä siten kuin laissa on tarkemmin säädetty selvitysmenettelyn kautta. Elinkeinon lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus kaupparekisteriin. Ilmoitus tulee tehdä muutos- ja lopettamisilmoituslomakkeelle Y6 yhtenä kappaleena (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä). Ilmoitus on ainakin yhden avoimen yhtiön yhtiömiehen tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen tai hänen valtakirjalla valtuuttamansa henkilön allekirjoitettava. (Patentti- ja rekisterihallitus.)

Mahdolliset yritys kiinnitykset on kuolettava tai otettava vastattavaksi toisen yrityksen toimesta ennen kuin elinkeinotoiminta voidaan merkitä rekisteriin lakanneeksi. Kaupparekisteriin tehtävä ilmoitus on elinkeinon lopettamisesta maksuton. Kun yhteisön purkamista koskeva ilmoitus on rekisteröity, yrityksen tiedot poistetaan kaupparekisteristä ja toiminimen rekisteröintisuoja päättyy. (Patentti- ja rekisterihallitus.)

Selvitysmiehen on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Selvitystilaan liittyvää julkista haastetta haetaan Patentti- ja rekisterihallitukselta. Pyyntö julkisen haasteen antamisesta haetaan Y5 lomakkeella (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä).

Kun yrityksen omaisuus on jaettu tai yhtiö muuten on katsottava purkautuneeksi, yhtiömiehen tai tuomioistuimen määräämän selvitysmiehen on tehtävä purkautumisilmoitus kaupparekisteriin. Myös veroviranomaisille ja eläkevakuutuslaitoksille on tehtävä ilmoitukset yrityksen purkautumisesta. (Hietala ym. 2010, 962–963).

6.5.2 Osakeyhtiön purkaminen

Osakeyhtiö puretaan osakeyhtiön lain säännöksiä noudattaen selvitysmenettelyn kautta. Purkamista varten osakeyhtiö on asetettava selvitystilaan (Osakeyhtiölaki 20 luku).

Rekisteriviranomaisen on selvitystilaan asettamisen sijasta poistettava yhtiö rekisteristä, jos yhtiön varat eivät riitä selvityskulujen maksamiseen tai varojen määrästä ei saada tietoa eikä osakkeenomistaja, velkoja tai muuta ilmoita ottavansa vastatakseen selvitysmenettelyn kuluista. Yhtiökokous päättää yhtiön asettamisesta selvitystilaan. Päätös on tehtävä OYL 5:27:ssä tarkoitettulla määräenemmistöllä. (Osakeyhtiölaki 20 luku 2 §.)

Selvitysmenettelyn tarkoitus on yhtiön varallisuuden selvittäminen, tarpeellisen omaisuusmäärän muuttaminen rahaksi, velkojen maksaminen sekä ylijäämän suorittaminen osakkeenomistajille tai muille sen mukaan kuin yhtiöjärjestyksessä määrätään. Jos selvitystilassa olevan yhtiön varat eivät riitä sen velkojen maksamiseen, selvitysmiesten on haettava yhtiön asettamista konkurssiin. (Osakeyhtiölaki 20 luku 7 §.) Selvitysmenettelystä täytetään Y4 lomake ja liitelomake Y13, joka lähetetään Patentti- ja rekisterihallitukselle. (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä.)

Selvitysmiesten on haettava julkinen haaste yhtiön velkojille. Haastetta haetaan Y4 lomakkeella Patentti- ja rekisterihallitukselta, joka merkitsee haasteen antamisen rekisteriin. (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä) Yhtiön velkojille haetun julkisen haasteen määräpäivän jälkeen selvitysmiesten on velkojen maksamisen jälkeen jaettava yhtiön omaisuus. Osakkeenomistajalla on oikeus saada osakkeilleen tuleva osuus yhtiön netto-omaisuudesta, jos yhtiöjärjestyksessä ei muuta todeta. Osakkeenomistajalle ja muulle jako-osuuteen oikeutetulla voidaan turvaavaa vakuutta vastaan antaa ennakkoa hänen jako-osuudestaan. (Osakeyhtiölaki 20 luku 14 §.)

Yhtiö katsotaan puretuksi, kun selvitysmiehet ovat esittäneet lopputilityksen kokouksessa. Selvitysmiesten on viipymättä ilmoitettava purkautuminen rekisteröitäväksi. Yhtiö ei voi purkautumisen jälkeen hankkia oikeuksia eikä tehdä sitoumuksia. Yhtiön puolesta sen purkautumisen jälkeen tehdystä toimesta vastaavat toimesta päättäneet ja tekijät yhteisvastuullisesti. Selvitysmiehet voivat kuitenkin ryhtyä toimenpiteisiin selvitystoimien aloittamiseksi tai hakea yhtiön asettamista konkurssiin. (Osakeyhtiölaki 20 luku 17 §.)

6.6 Konkurssi

Yrityksen ja luonnollisen henkilön tullessa muuten kuin tilapäisesti maksukyvyttömäksi, yritys voidaan asettaa konkurssiin. (Hietala ym. 2010, 637.)

Konkurssihakemuksen voi tehdä velallinen itse tai velkoja. Mikäli velkoja hakee velallista konkurssiin, edellytetään lainvoimaista tuomiota tai muuten selvää saatavaa. Selvällä saatavalla tarkoitetaan oikeuden päätöstä maksusta tai ulosottokelpoista julkisoikeudellista maksua, esim. vero- tai vakuutusmaksu. Maksukehotuksessa on käytävä ilmi mm. velkojan tiedot, mikä ja minkä suuruinen velka on kyseessä, missä ajassa velka on maksettava ja maininta konkurssiuhasta, mikäli velkaa ei makseta viikon kuluessa maksukehotuksen saamisesta. Maksukehotus on annettava todisteellisesti. (Hietala ym. 2010,637, 979).

Mikäli velkoja tekee konkurssihakemuksen, pyydetään velalliselta kirjallista vastinetta siitä, vastustaako velallinen hakemusta. Jos velallinen vastustaa hakemusta, siirretään se suulliseen käsittelyyn oikeudessa, ellei velallinen ole suostunut kansliakäsittelyyn, jolloin suullista käsittelyä ei pidetä. Velallinen voi pyytää hakemuksen käsittelyn lykkäämistä hyväksyttävästä syystä esimerkiksi velan maksamiseksi. Lykkäys voi olla korkeintaan yhden viikon pituinen, ellei velkoja suostu pitempään lykkäykseen. (Hietala ym. 2010,637, 1009.)

Velallisen tehdessä itse konkurssihakemuksen, yhtiö voidaan asettaa suoraan konkurssiin. Osakeyhtiössä edellytetään hallituksen enemmistön päätöstä, jollei yrityksen yhtiöjärjestys määrää tiukempia edellytyksiä. Osuuskunnassa edellytetään hallituksen enemmistön päätöstä, jollei sääntöjen mukaan vaadita määräänemmistöä. Avoimessa yhtiössä yhtiömies ja kommandiittiyhtiössä yksikin vastuunalainen yhtiömies voi hakea konkurssia. Elinkeinonharjoittaja ja yksityishenkilö hakevat omalla päätöksellä konkurssia. (Hietala ym. 2010, 1009.)

Velallinen laatii pesänhoitajan kanssa luettelon varoista ja veloista eli pesäluettelon ja lisäksi pesänhoitaja laatii velallisselvityksen velallisesta ja muista konkurssia koskevista merkittävimmistä asioista. Yhtiöissä velallista edustavat hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja. Velallista vastaan voidaan kohdistaa tuomioistuimen pakkotoimia, mikäli velallinen ei myötävaikuta pesän selvittämiseen. (Hietala ym. 2010, 1009.)

Konkurssi voi raueta varojen vähyyden vuoksi. Nykyään voidaan vähävaraisissa pesissä käynnistää julkisselvitys, jolloin selvityskulut maksaa valtio. Tämä tulee kyseeseen silloin, kun velallisen toimia on syytä selvittää tarkemmin kuin muuten varojen puutteen vuoksi raukeavassa pesässä olisi mahdollista. (Hietala ym. 2010, 1009–1010.)

Mikäli pesä ei raukea varojen puutteessa, pesänhoitaja pyytää velkojia ilmoittamaan eli valvomaan saatavansa kirjallisesti pesänhoitajalle pesänhoitajan määräämään valvontapäivään mennessä. Tuomioistuin kuuluttaa valvontapäivän. Ellei velkoja valvo etuaan, hän menettää oikeutensa saada maksun konkurssipesästä. (Hietala ym. 2010, 1009–1010.)

Pesänhoitaja laatii valvontojen perusteella jakoluetteloehdotuksen kahden kuukauden tai, jos pesä on laaja, neljän kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen määräpäivästä. Jakoluetteloehdotus toimitetaan velkojille. Asianosaiset voivat riitauttaa tämän jälkeen toisten saatavia tai etuoikeuksia yhden kuukauden kuluessa jakoluetteloehdotuksen valmistumispäivästä. (Hietala, Järvensivu, Kaivanto & Kyläkallio 2010, 1010.)

Tämän jälkeen pesänhoitaja laatii pesänhoitajan jakoluettelon ja toimittaa sen tuomioistuimelle. Tuomioistuin vahvistaa luettelon. Päätökseen voidaan normaalisti hakea muutosta. Pesän asioissa päätösvaltaa käyttävät velkojat ja pesänhoitaja. Pesänhoitaja päättää pesän hoidon rutiiniasioista ja vie isommat asiat velkojainkokouksen päätettäväksi. Kun pesä on selvitetty, pesänhoitaja laatii lopputilityksen. Velallisen ollessa luonnollinen henkilö, henkilö ei vapaudu velkavastuustaan konkurssin jälkeen vaan vastaa ennen konkurssia syntyneestä velastaan myös konkurssin jälkeen. (Hietala ym. 2010, 1010–1011.)

7 TUTKIMUSTAVAN VALINTA

Opinnäytetyön tutkimustavan valinta oli mielestäni käytännön osion tekemistä varten melko helppo suorittaa. Henkilökohtaisesti valitusta tutkimustavasta minulla ei ollut aiempaa kokemusta, joten odotin mielenkiinnolla, kuinka kyseisen tutkimustapa toimisi työn aikana.

7.1 Vertaileva tutkimus

Vertaileva tutkimus soveltuu tutkimustyökaluksi silloin, kun tutkija pyrkii siirtymään alkuvaiheen yksittäisiä tapauksia koskevista tapaustutkimuksista yleisemmin voimassaoleviin käytäntöihin, esimerkiksi osoittamaan kehityksen tai selittämään syysuhteet. (Kajaanin ammattikorkeakoulu).

Vertailevassa tutkimuksessa tutkija etsii ja tarkastelee aineiston yksilöitä tai tapauksia, jotka kuuluvat samaan lajiin, mutta kuitenkin jollakin tavalla eroavat toisistaan. Tutkimuksessa tarkastellaan ja täsmennetään sekä esille nousseita eroavaisuuksia että vaihtelevaisuuksia. Jos vaihtelevaisuuksia löytyy, tutkija voi tämän perusteella analysoida, mikä on eroavaisuuksien suhde toisiinsa. (Kajaanin ammattikorkeakoulu).

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Keskustelin työyhteisössä yrittäjistä, jotka olivat eniten tuottaneet haastetta etuuskäsittelytyössä. Näiden keskustelujen pohjalta aloin luomaan muunneltuja yrittäjien toimeentulotukihakemuksia case-pohjaisiksi. Keräsin jokaiseen case-tapaukseen oleelliset tiedot, jotta oikea ja riittävä asiayhteys tulisi esille ja näin tuottaisi laadullista informaatiota yrittäjien toimeentulotuen käsittelyn kehittämiseksi Kuopion aikuissosiaalityön palveluissa. Case-tapaukset luotiin niin, että anonyymius oli tarkoin varjeltu. Case-tapauksia muodostui yhteensä viisi, joista jokainen oli luonteeltaan erilainen. Valitut case-tapaukset edustivat eri yhtiömuotoja, erilaisia liiketoimintaan sisältyviä tapauksia (aloittavat ja lopettavat yritykset), ja näin toivat osaltaan erilaisuutta ja haasteellisuutta case-tapausten käsittelyn kannalta.

Valitsin kunnat tietyllä valintaperusteella. Etukäteen olin tutustunut kuntien nettisivujen kautta liitteisiin, joita he pyytävät yrittäjiltä heidän toimittaessa toimeentulotukihakemustaan paikalliseen sosiaalivirastoon. Huomasin kuntien välillä olevan eroavaisuuksia niin pyydettyjen liitteiden kuin myös laadittujen soveltamisoppaiden osalta. Voikin hieman karrikoidusti sanoa, että mitä isompi kunta kyseessä, sitä tarkemmin kunta oli panostanut pyydettyihin liitteisiin ja soveltamisoppaiden luontiin. Oletinkin, että isommilla kunnilla olisi eniten kokemusta yrittäjistä toimeentulotukiasiakkaina. Niinpä päädyin, kolmeen eri kuntaan, josta toivoin saavani laadukkaita vastauksia esittämäni case-tapauksiin. Kunniksi valikoituivat Helsinki, Joensuu ja Jyväskylä. Neljänneksi kunnaksi valitsisin Kuopion. Kuopion valitsin sillä perusteella, että saisin case-tapausten ratkaisumallien perusteella tietää konkreettiset erot Kuopion ja muiden kuntien välillä.

Case-tapausten luomisen jälkeen aloitin soittokierroksen kuntiin ja esitin heille opinnäytetyön aiheeni. Aluksi oli vaikeaa tavoittaa juuri oikeaa kohdehenkilöä kunnista, jolle voisin lähettää case-tapaukset ratkaistaviksi. Osa henkilöstöstä oli joko eri syistä poissa työpaikaltaan tai muuten sopivan henkilön löytäminen oli haastavaa. Ajallisesti tähän soittokierroksen ja oikean kohdehenkilön löytymiseen meni noin pari viikkoa. Kunnista kaksi vaati tutkimuslupaa ennen kuin voin lähettää case-tapaukset kuntiin. Erään kunnan tutkimusluvassa kysyttiin, julkaistaanko tutkimustuloksissa vastaajan nimi. Päädyttiin siihen, että kuntien nimiä ei ole tarpeen julkaista tutkimustuloksissa. Tästä syystä tutkimustuloksissa kunnat ovat merkitty ”X”, ”Y”, ”Z” ja ”W”. Tutkimusluvan saamisessa meni noin pari viikkoa.

Lopulta pystyin lähettämään case-tapaukset kuntiin ratkaistaviksi. Lähetin case-tapaukset sähköpostitse kuntien valitsemille kohdehenkilöille. Vastausaikaa tapausten ratkaisuun oli noin kaksi viikkoa. Kunnista puolet vastasi annetussa määräajassa, mutta lopuilla kunnista vastausten antaminen viivästyi viikosta kahteen viikkoon. Lopulta vastaukset saatuani pääsin analysoimaan tutkimustuloksia.

8.1 Case-tapaukset kuntiin ja tutkimustulokset

CASE 1.

Yritys X Oy on aloitteleva yritys. Yritykselle on myönnetty Starttirahaa ajalle 1.6.–30.11.2014. Starttiraha on 686,74€/kk.

Toimeentulotukihakemus on joulukuulle 2014. Yrityksen tilin saldo on 3600€. Yksityisot-
toja yritystililtä on 340 €/kk. Yrityksen taselaskelmassa yrityksen osakepääoma on 2500€. Hakija asuu vuokra-asunnossa, vuokra 630€/kk. Miten Starttirahan päättyminen vaikuttaa toimeentulotuen jatkokäsittelyyn? Huomioidaanko osakepääoma (2500€)? Huomioidaanko starttirahasta ansiotulovähennys?

Kunta	Starttirahan päättyminen	Starttirahan ansiotulovähennys (150€)	Osakepääoman huomioiminen tulona
X	”Aikaisempina kuukausina hakijalle maksetut starttirahat eivät vaikuta hänen toimeentulotukensa jatkokäsittelyssä”.	”Ei”	”Osakepääomaa kuitenkin ei mitakaan laskennallisia arvoja kirjanpidossa oteta huomioon”.
Y	”Mikäli tulot alle työmarkkinatuen, perusosan alennus”	”Ei”	”Ei huomioida, paitsi yritystoiminnan päätymisen jälkeisessä varojen realisoinnissa”.
Z	”Mikäli tulot alle työmarkkinatuen, perusosan alennus”	”Kyllä”	”Mikäli yritys jatkaa kannattamatonta toimintaa, huomioidaan jatkossa”.
W	”Mikäli tulot alle työmarkkinatuen, perusosan alennus”	”Kyllä”	”Ei huomioida yritystoiminnan aikana. Mikäli yritystoiminta lopetetaan, osakepääoman realisointi, omistajan käyttöön jäävä varallisuus”.

Case 1:ssä kuntien arvioitavana olivat Starttirahan päättymisen vaikutus toimeentulotuen jatkokäsittelyyn, Starttirahan ansiotulovähennys ja osakepääoman huomioon ottaminen tulona. Kuntien esittämien ratkaisumallien perusteella $\frac{3}{4}$ kunnista ratkaisisi Starttirahan päättymisen niin, että mikäli yritystulot ovat jatkossa alle työmarkkinatuen, yrittäjän perusosaa alennetaan. Ainoastaan yksi kunta vastasi kyseiseen kysymykseen siten, että aikaisemmin myönnetty Starttiraha ei vaikuta toimeentulotuen jatkokäsittelyyn.

Kysyttäessä kunnilta tehdäänkö Starttirahasta ansiotulovähennys eli Starttirahasta vähennetään 150€/kk, kuntien antamat vastaukset jakautuivat selkeämmin. Puolet kunnista ei tee ansiotulovähennystä ja toinen puolisko tekee kyseisen toimen. Osakepääoman huomioimisessa kunnista puolet ei pidä osakepääomaa tulona yritystoiminnan aikana. Jos yritys jatkaa kannattamatonta yritystoimintaa, yksi kunnista ottaisi tulona toimeentulotukilaskelmaan osakepääoman. Mikäli yritystoiminta lopetetaan, puolet kunnista huomioisi yritystoiminnan varojen realisoinnin jälkeen yrittäjälle jäävän varallisuuden tulona. Yksi kunnista taas ei pitäisi mitään kirjanpidollisia arvoja tulona.

CASE 2.

Osakeyhtiö X on konkurssin partaalla. Hakijan selvityksen mukaan yritystä ei voi asettaa selvitystilaan, koska heillä ei ole rahaa palkata selvitysmiestä tekemään vaadittavia toimia. Patentti- ja rekisterihallituksen tositteen mukaan julkisen haasteen hakemusmaksu on 210€ ja muutosilmoitusmaksu 85€. Hakijan mukaan osakeyhtiö X:n lopettaminen ei selvitystilan kautta ole mahdollista, koska yhtiössä ei ole varoja tai omaisuutta jolla maksaa yrityksen verovelat. Verovelat pienenisivät jonkin verran, mikäli yhtiön kirjanpito saataisiin tehtyä. Verovelat koostuvat arvioveroista, jotka verotoimisto on arvioinut ilman kausi-ilmoituksia. Yhtiötä ei kannata ajaa konkurssiin, koska kirjanpito on puutteellinen, on todennäköistä että tulee syyte kirjanpitorikoksesta.

Koska yritys X:llä ei ole tehty kirjanpitoa, yrityksellä ei ole verotustodistusta eikä verolippua.

Miten toimeentulotuessa suhtautuisitte julkiseen haastemaksuun ja muutosilmoitusmaksuun sekä kirjanpidon kuluihin, jotta asiakas pystyisi lopettamaan yrityksen? Perusteluita?

Kunta	Julkinen haastemaksu, muutosilmoitusmaksu ja kirjanpidonkulut
X	”Julkinen haastemaksu, muutosilmoitusmaksu ja kirjanpidonkulut eivät ole toimeentulotuesta maksettavia kuluja. Mainitut kulut ovat yrityskuluja”.
Y	”Mahdollisesti täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotuen myöntäminen”
Z	”Ei tueta toimeentulotuesta”
W	”Ei tueta toimeentulotuesta”

Case 2:ssa selvitettiin, miten kunnat suhtautuivat julkiseen haastemaksuun ja muutosilmoitusmaksuun sekä kirjanpidon kuluihin, jotta asiakas pystyisi lopettamaan yrityksen?

Kunnista $\frac{3}{4}$ totesi, ettei kyseisiä menoja oteta huomioon menona toimeentulotuesta. Yksi kunnista mahdollisesti harkitsisi täydentävän tai ennaltaehkäisevän toimeentulotuen myöntämistä.

CASE 3.

Taiteilija X:llä on satunnaisia tuloja taiteen myynnistä. Hakijan taiteilijan eläke on selvitteilyssä. Hakija asuu samassa rakennuksessa, jossa sijaitsee myös hänen työtilansa. Asunnon vuokra 721€/kk. Hakijan vuokra on ylihintainen kaupungin vuokratason nähden. Hakijalla on jäänyt useita vuokria rästiin.

Huomioidaanko koko vuokra (sis. työtila) vai kohtuullistetaanko kunnan kohtuullistamisohjeiden mukaan? Perusteet?

Kunta	Taidemyynnin tulojen huomioiminen	Vuokran kohtuullistaminen
X	”Kyllä”	”Vuokra kohtuullistetaan ottamalla siitä huomioon vain asuin käytössä ollut osuus. Työtilan kulut ovat yrityskuluja”.
Y	”Kyllä. Tulojen mahdollinen jaksottaminen pidemmälle aikavälille”	”Työtilan kustannukset mahdollista vähentää verotuksessa. Kehotetaan etsimään edullisempi asunto(eläkkeelle jääminen; tulojen väheneminen.)”
Z	”Taidemyynti, jos on tuloja, niin kaikki tulot huomioidaan toimeentulotukilaskelmassa (toimeentulotukilaki § 11). Tietysti myyntituloista on vähennettävä kulut ja sen onkin sitten toinen juttu, miten ne huomioidaan”.	”Asumismenot kohtuullistetaan 3 kk jälkeen. Työtilan kustannukset voi vähentää verotuksessa”.
W	”Kyllä, ansiotulovähennys”.	”Pääasiassa 3 kk jälkeen hakijan vuokra kohtuullistetaan. Eläkeläisyys voi vaikuttaa mahdollisesti siihen, ettei vuokraa kohtuullisteta(sosiaalioikeuden kanta kysyttävä)”.

Case 3:ssa selvitettiin, miten kunnat huomioisivat taiteilijan saamat myyntitulot toimeentulotuessa. Kaikki kunnat olivat sitä mieltä, että myyntitulot otetaan huomioon tulona. Kunnista $\frac{3}{4}$ tarkensi antamia vastauksia. Yksi kunnista jaksottaisi mahdollisesti myyntitulot useammalle kuukaudelle, toinen kunnista suorittaisi ns. nettolaskelman eli myyntituloista vähennettäisiin tuloihin käytetyt menot - itse suoritustavasta kunta oli kuitenkin epävarma. Kolmas kunnista suorittaisi myyntitulosta ansiotulovähennyksen.

Case 3:ssa kysyttiin myös, miten kunnat huomioisivat hakijan vuokran. Yrittäjä asuu samassa rakennuksessa, jossa sijaitsee myös hänen työtilansa. Kunnista $\frac{3}{4}$ kohtuullistaisi hakijan asuin käytössä olevan vuokran. Näistä kaksi tarkensi vastaustaan niin, että työtilan kustannukset voi vähentää verotuksessa. Puolet kaikista vastanneista arvioi myös hakijan eläkekä. Yksi kunnista kehottaisi hakijaa etsimään kohtuuhintaista asuntoa, koska hakijan tulot pienenisivät eläkkeelle jäämisen myötä. Toinen kunnista arvioi, että hakijan vuokraa ei mahdollisesti kohtuullistettaisi eläkkeelle jäämisen vuoksi.

CASE 4.

Yritys X O:lla on taselaskelman perusteella tili, joka toimeentulotuen hakijan mukaan on perustettu sen takia, että yritys voi kyseisen tilin kautta hoitaa ulkomaankauppaan liittyviä menoja. Ulkomaankauppaan liittyvinä menoina hakija mainitsee mm. alv- ja tullimaksut. Yrityksellä on taloudellisesti vaikeaa, kysyntä vähäistä. Asiakas on hakenut toimeentulotukea noin puoli vuotta. Yksityisnostoja noin 50 e/kk.

Ulkomaankauppaa varten perustetulla tilillä on rahaa 10 500€. Miten toimeentulotuessa huomioisitte tilin saldon? Muut mahdolliset toimenpiteet?

Kunta	Ulkomaankaupan tilin saldon huomioiminen
X	”Siltä osin kuin hakija ei voi näyttää tilin olleen tarpeen yhtiön toiminnassa se otetaan huomioon hakijan käytettävissä olevina varoina. Vastaava rahamäärä voidaan myös jaksottaa tuloksi hakijalle lasketun toimeentulotukirajan mukaisen ansiotulon perusteella”.
Y	”Selvitys, onko tilin saldosta käytettävissä olevia varoja vai varattu maksuihin. Jos saldon nostaminen omaan käyttöön vie aikaa, myönnetään etuutta/varoja vastaan toimeentulotukea. Ellei nostettavissa, perustoimeentulotukioikeus 6 kk, jonka aikana pyydetään lopettamaan kannattamaton yritystoiminta. Ohjataan yritysneuvontaan”.
Z	”Toimeentulotuessa tuloina otetaan huomioon kaikki käytettävissä olevat tulot, olivat ne mitä tahansa”.
W	”Ei suoraan. Selvitys, mistä saldo koostuu tai mistä rahat tulleet. Oleellista, onko kyseessä lainarahaa. Tällöin ei huomioida tulona”.

Case 4:ssa yrityksellä oli ulkomaankauppaa varten perustetulla tilillä rahaa 10 500€. Kyseisessä case:ssa arvioitiin, miten kunnat huomioisivat tilin saldon? Kunnista $\frac{3}{4}$ arvioisi tilin saldoa yrittäjältä saaman selvityksen jälkeen. Yksi kunnista arvioi, että siltä osin kuin hakija ei voi näyttää tilin olleen tarpeen yhtiön toiminnassa, otetaan se huomioon hakijan käytettävissä olevina varoina. Vastaava rahamäärä voitaisiin myös jaksottaa tuloksi hakijalle lasketun toimeentulotukirajan mukaisen ansiotulon perusteella. Toinen kunnista pyytäisi selvityksen, onko tilin saldosta käytettävissä olevia varoja vai ovatko ne varattu maksuihin. Mikäli

saldon nostaminen omaan käyttöön vie aikaa, myönnetään etuutta tai varoja vastaan toimeentulotukea. Jos saldo ei ole nostettavissa, perustoimeentulotukioikeus myönnetään kuudeksi kuukaudeksi, jonka aikana pyydetään lopettamaan kannattamaton yritystoiminta. Kunta ohjaisi yrittäjän kunnan yritysneuvontaan. Kolmas kunnista ei ottaisi suoraan tilin saldoa tulona huomioon. Yrittäjän antamasta selvityksestä tulee ilmetä, mistä saldo koostuu tai mistä rahat tulleet. Oleellista kunnan mielestä on se, onko kyseessä lainarahaa. Tällöin tilin saldoa ei huomioida tulona.

Neljäs kunta vastasi varsin selvästi, että toimeentulotuessa tuloina otetaan huomioon kaikki käytettävissä olevat tulot, olivat ne mitä tahansa.

CASE 5

Hakijan yritystoiminta on ollut usean vuoden ajan tappiollista, ainoastaan muutama kuukautena yrityksen tulos on ollut positiivinen. Yrittäjä ei suostu lopettamaan yritystoimintaansa henkilökohtaisiin syihin vedoten. Hakija ilmoittaa, että yritys on myynnissä, mutta ostajaehdokkaita ei ole ilmaantunut. Hakijan perusosaa on alennettu 40 %. Yrityksestä hän ei saa tuloja elantoonsa. Hakija on ollut toimeentulotukiasiakkaana noin 3 vuotta.

Millä ehdoilla toimeentulotuen mahdollinen myöntäminen tehdään? Perustelut?

Kunta	Toimeentulotuen myöntäminen jatkossa
X	”Toimeentulotukea myönnetään, mutta jatkamalla perusosan alentamista, kunnes hakija on luopunut yrityksestään. Työstä kieltäytymistä ja oman elatuksen laininlyömistä koskevia säännöksiä sovelletaan myös yrittäjiin”.
Y	”Kun hakija ei suostu lopettamaan yritystoimintaa, estää hän toiminnallaan työmarkkinatuen hakemisen tai muun ensisijaisen etuuden hakemisen. Perusosan alennus perusteltua”.
Z	”Kehotetaan lopettamaan yritystoiminta. Jos ei lopeta, alennetaan perusosaa”.
W	”Perusosan alentamista jatketaan 40 %:lla, koska hakija omalla toiminnallaan aiheuttanut sen, ettei työtä tai työvoimapolitiittista toimenpidettä ole voinut tarjota. Toimeentulotukea ei voida kokonaan evätä, mikäli yrittäjä jatkaa kannattamatonta yritystoimintaa”.

Case 5:ssa yrittäjä oli jatkanut kannattamatonta yritystoimintaa jo vuosia. Hänen perusosaansa oli jo alennettu 40 %:lla. Kuntien tehtävänä oli arvioida, millä ehdoilla toimeentulotukea vastaisuudessa myönnetään. Kaikki kunnat olivat sitä mieltä, että perusosan alentamisen jatkaminen on perusteltua, koska yrittäjä on omalla toiminnallaan aiheuttanut sen, ettei työtä tai työvoimapolitiittista toimenpidettä ole voinut hänelle tarjota.

Omien ja myös kollegoiden kokemusten perusteella yrittäjät toimeentulotukiasiakkaina ovat eräs haasteellisimmista toimeentulotukiasiakkaiden ryhmistä. Yrittäjän tulojen ja varallisuuden määrittäminen tuottaa välillä ongelmallisuutta. Kun pohditaan yhtäältä yrittäjyyteen liittyvää yrittäjäriskiä ja sitä, ettei kannattamatonta yritystoimintaa tueta toimeentulotuella, sekä toisaalta perustus- ja toimeentulotukilain määrittelemää vähimmäistoimeentulotuen turvaamista jokaiselle kansalaiselle riippumatta heidän taustastaan, luo tämä asetelma mielestäni haasteellisuutta yrittäjän toimeentulotukihakemuksen käsittelyyn.

Lisäksi vaatimus kunkin yhtiömuodon mukaisen yritystoiminnan lainsäädännön tuntemuksesta aiheuttaa haasteita. Yritystoiminnan lainsäädännön tunteminen olisi mielestäni ensiarvoisen tärkeää etuuskäsittelijän työssä, sillä yritystoimintaan liittyy paljon yritystä velvoittavaa lainsäädäntöä yhtiömuodosta riippuen. Esimerkiksi vapaan pääoman tai muun rahaston käyttöönotto yrittäjän toimeentulona ei ole niin yksiselitteistä, juuri yrityksen lainsäädännöstä johtuen.

Case-tapaukset antoivat varsin vähän uutta tietoa Kuopion aikuissosiaalityön näkökulmasta. Kunnat noudattavat varsin yksituumaisesti toimeentulotuen soveltamisopasta ja toimeentulotukilakia, hyvä niin. Kuntien vastauksista pystyi kuitenkin havainnoimaan uusia näkökulmia, joita ei ollut aiemmin Kuopion aikuissosiaalityössä huomioitu. Näitä olivat muun muassa; täydentävän- ja ennaltaehkäisevän toimeentulotuen myöntämisen mahdollisuuden yrityksen esim. kirjanpitomaksuihin ja lisäselvitysten rohkeamman pyytämisen esim. yrityksen varallisuudesta. Toimeentulotukea voitaisiin myöntää myös takaisinperinnällä varallisuutta vastaan, mikäli yrittäjä ei voi heti saada yrityksen varallisuutta heti käyttöönsä. Nämä asiat ovat herättäneet uutta näkökulmaa Kuopion aikuissosiaalityölle, joita ollaan ottamassa käytäntöön lähiaikoina.

Pohdinkin, miksi kuntien vastausten sisältö jäi varsin niukaksi. Näin jälkikäteen voinkin sanoa, että case-tapauksissa olisi saanut olla enemmän tarkentavia kysymyksiä ja ehkä enemmän materiaalia, esim. tuloslaskelman ja taseen muodossa. Tällöin case-tapausten ratkaisija olisi joutunut pohtimaan asioita eri näkökulmista ja vastaukset olisivat olleet monipuolisempia. Pohdin lisäksi, olisiko case-tapaukset voitu lähettää useammalle henkilölle. Tällöin olisin voinut olettaa, että vastausten välillä samassakin kunnassa olisi löytynyt eroavaisuuksia.

Toisaalta, kuntien vastaajista kaksi olivat johtavia sosiaalityöntekijöitä, kolmas oli kunnan yritystutkija ja neljäs kokenut etuuskäsittelijä. Tämän perusteella kuntien antamat vastaukset olivat informatiivisia ja hyvin perusteltuja.

Case-vastausten varsin vähäisen annin vuoksi päätimme jatkaa yrittäjien toimeentulotuen selvittämistä. Sainkin työnantajalta toimeksiantona selvittää kuntien nettisivujen kautta, mitä eri liitteitä kunnat pyytävät yrittäjiltä heidän hakiessa toimeentulotukea. Tarkoituksena on laatia uusi yrittäjien lisäliite-lomake kaupungin nettisivuille, jossa kerrotaan, mitä eri liitteitä yrittäjän tulee toimittaa sosiaalivirastoon ennen kuin hänen toimeentulotukihakemuksensa voidaan käsitellä. Tämä työ on vielä hieman kesken, mutta valmistuu loppu vuoden aikana.

Pohdittaessa yrityksen kannattavuuden tunnuslukuja, mielestäni yrityksen tunnuslukujen laskeminen auttaisi etuskäsittelijää hahmottamaan yrityksen taloudellisen tilanteen paremmin. Teinkin työpaikalle tärkeimpien tunnuslukujen osalta Excel-tilin, johon etuskäsittelijä voi sijoittaa käsittelemänsä yrityksen lukuja ja muodostaa näin käsitystä yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Tekemäni Excel-tili on opinnäytetyöni liitteenä (LIITE4). Näin halusin laajentaa opinnäytetyön käytännön osuutta. Tunnuslukujen perusteella esimerkki yrityksen kannattavuus on varsin heikkoa ja maksuvalmius tyydyttävää. Yrityksen vakavaraisuus on vielä kuitenkin tyydyttävällä tasolla. Yrityksen kannattavuutta ja maksuvalmiutta arvioitaessa yrityksen taloudellinen tilanne vaikuttaa tosiaan huolestuttavalle. Yrityksestä ei varmaankaan ole otettavissa varoja yrittäjän omaan käyttöön, ja yritystoiminnan jatkaminen on varmaan haasteellista. Vakavaraisuudessa yrityksen tilanne on vielä siedettävä, mutta kenties sekin heikkenee jatkossa, koska yritykseen virtaavaa rahaa ei tule enää toivotulla tavalla. Yritys kenties joutuu lainaamaan rahaa muilta tahoilta, mutta maksuvalmiuden ja kannattavuuden ollessa heikko, lainarahoituksen takaisinmaksu voi tuottaa yritykselle ongelmia. Uskoisinkin kyseisen yrityksen lopettavan lähiaikoina, ellei jotain äkillistä piristymistä tapahdu yrityksen liiketoiminnassa.

Käytännön haasteellisuutta etuskäsittelijän työssä voi aiheuttaa tunnuslukujen oikea tulkinta ja realistisen näkökulman luominen yrityksen tilasta. Tällöin koulutuksen järjestäminen kyseisestä asiasta olisi varmaan paikallaan. Lisäksi tuloslaskelman ja taseen parempi hyötykäyttö on tärkeää. Tästäkin asiasta koulutus henkilökunnalle olisi paikallaan.

Olen pohtinut lisäksi, että rahoituslaskelma antaa paremman kuvan yrityksen rahan käytön ja kohteen kannalta tuloslaskelmaan verrattuna. Laskelma antaisi lisäksi realistisemman kuvan yrityksen tämän hetken tilanteesta. Tällöin tulisi esille yrittäjän käytössä oleva varallisuus, jota toisaalta toimeentulotuessa haetaankin. Ehdottaisinkin, että rahoituslaskelmaa pyydetäisiin jatkossa yrittäjän toimeentulotukihakemuksen liitteeksi.

Opinnäytetyötä tehdessäni olen saanut selville, että Kuopion aikuissosiaalityön on mahdollista saada konsultaatiota kaupungin elinkeinoasiamieheltä, esim. yrityksen tilinpäätöstä tulkittaessa. Lisäksi yrittäjän taloudellisen tilanteen ollessa huono, voi yrittäjää pyytää ottamaan yhteyttä kaupungin talous- ja velkaneuvontaan tilanteensa kartoitusta varten. Muidenkin viranomaisten, kuten esim. verohallinnon ja TE-toimiston käyttö tuottaa lisäinformaatiota yrittäjän tilannekartoitusta tehtäessä. Esimerkiksi yrittäjän ennakkoverolipusta voi kysyä esiin nousseita kysymyksiä suoraan verohallinnosta ja yrittäjän oikeudesta työttömyysturvaan voi tiedustella TE-toimiston viranomaiselta.

Mielestäni yrittäjät toimeentulotukiasiakkaina vääristävät ainakin jollain tavoin toimialan kilpailua. Esimerkkinä kaksi saman toimialan yritystä toimii samalla toimialueella ja kilpailevat samoista asiakkaista. Molempien taloudellinen tilanne on huono. Toinen yrityksistä päättää hakea toimeentulotukea ja toinen taas ei hae. Yrittäjälle myönnetyn toimeentulotuen turvin yritys sinnittelee eteenpäin ja toimeentulotukea hakematta päättänyt puolestaan lopettaa toimintansa kannattamattomana. Toimeentulotukea hakenut yritys on kenties saanut toimintansa kannattavammaksi myönnetyn toimeentulotuen aikana ja näin yrittäjä mahdollisesti saa lopettaneen yrityksen asiakkaat omaan asiakaskuntaan.

Perustoimentulotuen käsittely siirtyy Kelalle vuoden 2017 alusta. (KELA 2015.) Oma olettamukseni on, että Kela käsittelee niin yrittäjät kuin muutkin toimeentulotuen hakijat suoraviivaisemmin kuin mitä sosiaalitoimi on aikaisemmin käsitellyt. Toimeentulotukipäätöksien pituuden olettaisin olevan pidempiä kuin aikaisemmin on totuttu. Tällöin toimeentulotuen hakijan tulot ja menot perustuisivat arvioihin niin kuin Kela tekee esim. asumistukea ratkaistaessa. Jäänkin mielenkiinnolla odottamaan, miten Kela organisoii toimeentulotuen järjestelmiinsä ja miten toimeentulotuki käsitellään tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen projekti. Case-vastausten tarjoama anti oli minulle pienoinen pettymys. Näin työn käytännön osio jäi hieman lyhyeksi. Olen pyrkinyt kuitenkin laajentamaan käytännön osiota edellä mainituilla tavoilla. Opinnäytetyön tekemisen aikana olen oppinut prosessiajattelua, joka on minulle joskus tuottanut hieman hankaluutta. Koenkin, että kyseinen ominaisuus on parantunut työn tekemisen ohessa. Vertaileva tutkimus soveltui hyvin kyseisen tutkimuksen työkaluksi ja tutkimustapana oli helppo toteuttaa. Aihe oli minusta erittäin mielenkiintoinen ja työtä oli mukava tehdä. Niin kuin aiemmin kerroin, yrittäjien toimeentulotuen määrittämisen selvitys vielä jatkuu Kuopion aikuissosiaalityössä. Olen innolla mukana tässä kehitystyössä.

Lopuksi on kiitosten aika. Haluan kiittää kaikkia neljän eri kunnan virkahenkilöitä, jotka vastasivat case-tapauksiin ja mahdollistivat näin opinnäytetyön valmistumisen. Ennen kaikkea haluan kiittää Kuopion aikuissosiaalityön palveluita ja erityisesti esimies Niina Koposta mahdollisuudesta saada tehdä kyseinen opinnäytetyö. Erityisesti hänen kannustava ote, positiivisen ja rakentavan palautteen antaminen olivat ensiarvoisen tärkeitä työn jouhevalle etenemiselle.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

ASIAKASTIETO. [Viitattu 23.3.2015]. Saatavissa: <http://www.asiakas-tieto.fi/voitto/ohje/tunnusluvut.htm>

BALANCE CONSULTING. [Viitattu 21.10.2015]. Saatavissa: <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/liiketulos>

BALANCE CONSULTING. [Viitattu 21.10.2015]. http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/current_ratio

BALANCE CONSULTING. [Viitattu 21.10.2015]. http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/quick_ratio

BALANCE CONSULTING. [Viitattu 21.10.2015]. <http://www.balanceconsulting.fi/tunnusluvut/nettokayttopaaoma>

ERNST & YOUNG. TILINPÄÄTÖKSEN MUISTILISTA. [Viitattu 21.10.2015]. Saatavissa: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/\\$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY_tilintarkastuksen_muistilista_2013_julkaisu/$FILE/TILINPAATOKSEN_MUISTILISTA_2013_LR.pdf)

HIETALA, Harri, JÄRVENSIVU, Petri, KAIVANTO, Keijo, KYLÄKALLIO, Kalle 2010. Yrityksen asiakirja- ja sopimusopas. 3. uudistettu painos. Talentum Media Oy ja tekijät. Kariston Kirjapaino Oy.

KAJAANIN AMK. [Viitattu 25.3.2015]. Saatavissa: <http://www.kamk.fi/opari/Opinnayte-tyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Tutkimustyyppit/Vertaileva>

KELA. [Viitattu 24.4.2015]. Saatavissa: http://www.kela.fi/tulot-ja-omaisuus_tulot

KELA. [Viitattu 3.7.2015]. Saatavissa: http://www.kela.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/mHBZ5fHNro4S/content/id/2059077

KELA. [Viitattu 9.10.2015]. Saatavissa: http://www.kela.fi/peruspaivaraha_maara

KIRJANPITOLAKI 30.12.1997/1336. 8.luku 4§. [Viitattu 24.6.2015]. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

KIRJANPITOLAKI 30.12.1997/1336. 3.luku 9§. [Viitattu 21.10.2015]. Saatavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS. KHO 2011:6. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavissa:
[http://www.edilex.fi/kho/vuosikirjat/201100117?offset=1 & perpage=20 & phrase=Ansiotulo & sort=timedesc & typeIdes\[\]=7&years\[\]=2011&searchKey=486857](http://www.edilex.fi/kho/vuosikirjat/201100117?offset=1 & perpage=20 & phrase=Ansiotulo & sort=timedesc & typeIdes[]=7&years[]=2011&searchKey=486857)

KUOPION KAUPUNGIN PERUSTURVA-JA TERVEYSLAUTAKUNNAN TOIMEENTULOTUEN SOVELTAMISOHJE(PERUSTURVA-JA TERVEYSLAUTAKUNTA 25.9.2012§80,33)

LAAKSO, Tapio., LAITINEN Erkki K. & VENTO, Harri. 2010. Uhkaava maksukyvyttömyys ja onnistunut yrityssaneeraus. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy

LAKARI, Torsti. 2014. Yritystoiminnan lopettaminen ja sukupolvenvaihdos. 6..uudistettu painos. Verotieto

LAKI LAPSEN ELATUKSESTA 5.9.1975/704. [4.3.2015]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1975/19750704>

LOJANDER, Taina, SUONPÄÄ, Jani. 2004. Firma. Käytännön yritystoiminta. Otavan Kirjapaino Oy.Keuruu

NISKANEN, Jyrki. & NISKANEN, Mervi. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita Publishing Oy

OSAKEYHTIÖLAKI 21.7.2006/624.5:27. [Viitattu 21.7.2105]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060624>

PATENTTI-JA REKISTERIHALLITUS. [Viitattu 21.10.2015]. Saatavissa:
<https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/avoinyhtiojaky/lopettaminen.html>

REKOLA-NIEMINEN, Leena., SALMI, Ilari. 2004. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. 2. painos. Edita Publishing Oy

RIKOSLAKI 19.12.1889/39. 30.luku 9§- [Viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>

SAVON SANOMAT. Artikkelijulkaistu 23.3.2015. [Viitattu 24.6.2015]. Saatavissa: <http://www.savonsanomat.fi/uutiset/kotimaa/kuopiossa-joka-kymmenes-saa-toimeentulotukea/2009556>

SOSIAALI-JA TERVEYSMINISTERIÖ 2013. Opas toimeentulotukilain soveltajille. Toimeentulotuki

TALOUSSANOMAT 2011 b. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavissa: <http://www.taloussanomat.fi/porssi/sanakirja/termi/k%E4ytett%E4viss%E4%20olevat%20tulot/>

TILASTOKESKUS. [Viitattu 24.3.2015]. Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/meta/kas/kayt_ol_tulot.html

TOIMEENTULOTUKILAKI L1412/1997. [Viitattu 24.3.ja 26.4.2015]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>

TOIMEENTULOTUKI 2010-LUVULLA. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. 2013. Terveyden-ja hyvinvoinninlaitos

VEROHALLINTO. 2014- [Viitattu 9.10.2015]. Saatavissa: [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Keksijan_verotus\(9983\)](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Keksijan_verotus(9983))

VEROHALLINTO.2014.[Viitattu 23.3.2015]. Saatavissa: https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Lahja/Lahjan_arvostaminen_ja_lahjaveron_maara%289205%29

VEROHALLINTO. 2014.[Viitattu 24.4.2015]. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ja_ammattinharjoittaja/Toiminnan_lopettaminen

VEROHALLINTO.2014.[Viitattu 3.5.2015]. Saatavissa: http://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Maksaminen/Varainsiirtoveron_maksaminen

- VEROHALLINTO. 2014. Verohallinto. [Viitattu 1.7.2015]. Saatavissa:
[http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Perustaminen/Kirjanpito_tilikausi_ ja_ verovuosi\(9362\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Liikkeen_ ja_ ammatinharjoittaja/Perustaminen/Kirjanpito_tilikausi_ ja_ verovuosi(9362))
- VÄYRYNEN, Lasse. 2011. Yrittäjä ja toimeentulotuki. Teoksessa sosiaalialan riippumaton ammattilehti. Sosiaalitieto. Helsinki. Huoltaja-säätiö, 20–21
- VILKKUMAA, Matti 2005. Talouden apuvälineet johdolle. 1.painos Gummerus Kirjapaino Oy
- YRITYSTUTKIMUKSEN TILINPÄÄTÖSANALYYSI. Yritystutkimusneuvottelukunta. Gaudeamus 2005. 8.korjattu laitos
- YRITYS-JA YHTEISÖTIETOJÄRJESTELMÄ. [Viitattu 28.8.2015]. Saatavissa:<https://www.ytj.fi/palvelut/y-lomakkeet/muutos-ja-lopettamisilmoituslomakkeet/1661>

LIITE 1 KULULAJIKOHTAINEN TULOSLASKELMA(KILA YLEISOHJE)

Kululajikohtainen tuloslaskelma (KPA 1:1 § /KILA)

TULOSLASKELMA	Tilikausi		Edellinen tilikausi	
LIKEVAIHTO	0,00		0,00	
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen lisäys (+) tai vähennys (-)	+/- 0,00		+/- 0,00	
Valmistus omaan käyttöön (+)	0,00		0,00	
Läke-toiminnan muut tuotot	0,00		0,00	
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat				
Ostot tilikauden aikana	0,00		0,00	
Varastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	+/- 0,00		+/- 0,00	
Ulkopuoliset palvelut	0,00		0,00	
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	0,00		0,00	
Henkilösivukulut				
Eläkekulut	0,00		0,00	
Muut henkilösivukulut	0,00		0,00	
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	0,00		0,00	
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien hyödykkeistä	0,00		0,00	
Vaihtuvien vastaavien poikkeukselliset arvonalentumiset	0,00		0,00	
Läke-toiminnan muut kulut	- 0,00		- 0,00	
LIKEVOITTO (-TAPPIO)	0,00		0,00	
Rahoitustuotot ja -kulut				
Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä	0,00		0,00	
Tuotot osuuksista omistusyhteisyrityksissä	0,00		0,00	
Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista				
Saman konsernin yrityksiltä	0,00		0,00	
Muilta	0,00		0,00	
Muut korko- ja rahoitustuotot				
Saman konsernin yrityksiltä	0,00		0,00	
Muilta	0,00		0,00	
Arvonalentumiset pysyvien vastaavien sijoituksista	- 0,00		- 0,00	
Arvonalentumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista	- 0,00		- 0,00	
Korkokulut ja muut rahoituskulut				
Saman konsernin yrityksille	- 0,00		- 0,00	
Muille	- 0,00		- 0,00	
VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	0,00		0,00	
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	0,00		0,00	
Satunnaiset kulut	- 0,00		- 0,00	
VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖS SIIRTOJA JA VEROJA	0,00		0,00	
Tilinpäätössirrot				
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	+/- 0,00		+/- 0,00	
Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)	+/- 0,00		+/- 0,00	
Tuloverot				
Tilikauden verot	- 0,00		- 0,00	
Laskennalliset verot	- 0,00		- 0,00	
Muut välittömät verot	- 0,00		- 0,00	
TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)	0,00		0,00	

LIITE 2 TOIMINTOKOHTAINEN TULOSLASKELMA(KILA YLEISOHJE)

TULOSLASKELMA

LIIKEVAIHTO

Hankinnan ja valmistuksen kulut

Bruttokate

Myynnin ja markkinoinnin kulut

Hallinnon kulut

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut kulut

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja -kulut

Tuotot osuuksista saman konsernin yrityksissä

Tuotot osuuksista omistusyhteisyrietyksissä

Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista

Saman konsernin yrityksiltä

Muilta

Muut korko- ja rahoitustuotot

Saman konsernin yrityksiltä

Muilta

Arvonlennumiset pysyvien vastaavien sijoituksista

Arvonlennumiset vaihtuvien vastaavien rahoitusarvopapereista

Korkokulut ja muut rahoituskulut

Saman konsernin yrityksille

Muille

VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ

Satunnaiset erät

Satunnaiset tuotot

Satunnaiset kulut

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)

Vapaaehtoisten varausten lisäys (-) tai vähennys (+)

Tuloverot

Tilikauden verot

Laskennalliset verot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Tilikausi

Edellinen tilikausi

0,00

0,00

- 0,00

- 0,00

0,00

0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

0,00

0,00

- 0,00

- 0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

0,00

0,00

0,00

0,00

- 0,00

- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

0,00

0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

+/- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

- 0,00

LIITE 3 TASE(KILA YLEISOHJE)

KILA yleisohje
21.11.2006Kirjantolautakunta on yleisohjeessaan esittänyt KPA 1:7 §:n
mukaisen lyhennetyn tasemallin:

T A S E	Tilikauden päättymispäivä		Edellisen tilikauden päättymispäivä	
V a s t a a v a a				
PYSYVÄT VASTAAVAT				
Aineettomat hyödykkeet	0,00		0,00	
Aineelliset hyödykkeet	0,00		0,00	
Sijoitukset	0,00		0,00	
VAIHTUVAT VASTAAVAT				
Vaihto-omaisuus	0,00		0,00	
Saamiset				
Pitkäaikaiset				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Laskennalliset verosaamiset	0,00		0,00	
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikaiset				
Myyntisaamiset	0,00		0,00	
Laskennalliset verosaamiset	0,00		0,00	
Muut saamiset	0,00	0,00	0,00	0,00
Rahoitusarvopaperit	0,00		0,00	
Rahat ja pankkisaamiset	0,00		0,00	
Vastaavaa yhteensä	0,00		0,00	
T A S E				
V a s t a t t a v a a				
OMA PÄÄOMA				
Osake-, osuus- tai muu vastaava pääoma	0,00		0,00	
Arvonkorotusrahasto	0,00		0,00	
Käyvän arvon rahasto	0,00		0,00	
Muut rahastot	0,00		0,00	
Edellisten tilikausien voitto (tappio)	0,00		0,00	
Tilikauden voitto (tappio)	0,00		0,00	
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ	0,00		0,00	
PAKOLLISET VARAUKSET	0,00		0,00	
VIERAS PÄÄOMA				
Pitkäaikainen				
Pääomalainat	0,00		0,00	
Saadut ennakot	0,00		0,00	
Ostovelat	0,00		0,00	
Laskennalliset verovelat	0,00		0,00	
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Lyhytaikainen				
Pääomalainat	0,00		0,00	
Saadut ennakot	0,00		0,00	
Ostovelat	0,00		0,00	
Laskennalliset verovelat	0,00		0,00	
Muut velat	0,00	0,00	0,00	0,00
Vastattavaa yhteensä	0,00		0,00	

LIITE 4 YRITYKSEN KANNATTAVUUS, MAKSUVALMIUS JA VAKAVARAISUUS

Rakennusalan yritys; maalís-toukokuun tuloslaskelma ja tase:	
KANNATTAVUUS:	
1. Liikevoittoprosentti saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:	
$\frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}} \times 100$	
2. Liikevoittoprosentin viitteellisiä ohjearvoja(Asiakastieto):	
yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5 %	heikko
3.Yritys: $\frac{888,43\text{€}}{21512,02\text{€}} \times 100 = 4,13\%$	
1.Koko pääoman tuottoprosentti saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:	
$\frac{\text{Operatiivisen liiketoiminnan tulos}}{\text{Koko pääoma}} \times 100$	
2. Kokonaispääoman tuotolle Yritystutkimuksen neuvottelukunta(YTN) on antanut joitakin ohjearvoja:	
yli 10 %	hyvä
5-10 %	tydyttävä
alle 5%	heikko
3. Yritys: $\frac{888,43\text{€}}{42554\text{€}} \times 100 = 2,09\%$	

MAKSUVALMIUS:

1. Current ratio saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Käyttöpääoma}}{\text{Lyhytaikaiset velat}} \times 100$$

2. Current ration ohjearvoja:

Erinomainen	yli 2,5
Hyvä	2 - 2,5
Tyydyttävä	1,5 - 2
Välttävä	1 - 1,5
Heikko	alle 1

3. Yritys: $\frac{684,54\text{€}}{75458,23\text{€}} \times 100 = 0,91$

1. Quick ratio saadaan johdettua kaavasta:

$$\frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikaiset velat}} \times 100$$

2. Quick ration viitteelliset ohjearvot ovat (Asiakastieto):

Erinomainen	yli 1,5
Hyvä	1 - 1,5
Tyydyttävä	0,5 - 1
Välttävä	0,3 - 0,5
Heikko	alle 0,3

3. Yritys $\frac{888,43\text{€}}{75458,23\text{€}} \times 100 = 1,17$

VAKAVARISUUS:

1. Omavaraisuusaste saadaan johdettua seuraavasta kaavasta:

$$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma - Saadut ennakot}} \times 100$$

